

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

**Наслідки впливу державної мови на мовлення угорського населення
Косоньської сільської об'єднаної територіальної громади**

Сотмарі Евелін Федірівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Філологія «Мова і література угорська»

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7/27 жовтня 2020 року

Науковий керівник:

Газдаг Вільмош Вільмошович,

доктор філософії, доцент

Завідувач кафедри філології:

Берегсасі Аніко Ференцівна

доктор габілітований, доцент, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**Наслідки впливу державної мови на мовлення угорського населення
Косоньської сільської об'єднаної територіальної громади**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Філологія «Мова і література угорська»

Сотмарі Евелін Федірівна

Науковий керівник: Газдаг Вільмош Вільмошович,

доктор філософії, доцент

Рецензент: Кормочі Золтан Золтанович,

доктор філософії, доцент

Берегове
2021

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

ÁLLAMNYELVI HATÁS A MEZŐKASZONYI KISTÉRSÉG TELEPÜLÉSEIN ÉLŐ MAGYAR LAKOSSÁG NYELVÉBEN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Szatmári Evelin

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Filológia «Magyar nyelv és irodalom»

Témavezető: Dr. Gazdag Vilmos

PhD, docens

Recenzens: Dr. Karmacsi Zoltán

PhD, docens

Зміст

ВСТУП	6
I. ЕВОЛЮЦІЯ ДЕРЖАВНИХ МОВ	7
I. 1. Вплив розвитку державної мови на освіту.....	7
I .2. Найважливіша проблема в навчанні державної мови.....	10
II. ОБСТАВИНИ МОВ ЗАКАРПАТСЬКИХ УГОРЦІВ	15
II. 1. Двомовне питання на Закарпатті.....	17
II .1.1. Двомовні типи	18
III. ЗАПОЗИЧЕННЯ СЛІВ.....	22
III. 1. Причини запозичення слів	24
III. 2. Перегляд історії шукання запозичених слів.....	26
IV. ДОСЛІДЖЕННЯ	29
IV. 1. Показання дослідженостей	29
IV. 2. Опис анкети, що використовується в дослідженні.....	31
V. ПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	32
ВИСНОВКИ.....	52
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	53
РЕЗЮМЕ	56
ДОДАТКИ.....	57
Додаток 1.: Одна заповнена копія анкети, що використовується в дослідженні	57

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	6
I. AZ ÁLLAMNYELVEK ALAKULÁSA	7
I.1. Az államnyelv alakulásának hatása az oktatásra	7
I.2. Az államnyelv oktatásának legfőbb problémái	10
II. KÁRPÁTALJAI MAGYAROK NYELVI HELYZETE	15
II. 1. A kétnyelvűség kérdése Kárpátalján	17
II. 1.1. A kétnyelvűség típusairól.....	18
III. SZÓKÖLCSÖNZÉS	22
III. 1. A szókölcsonzés okairól	24
III. 2. A szókölcsonzés kutatástörténeti áttekintése	26
IV. A KUTATÁSRÓL	29
IV.1. A kutatópont bemutatása	29
IV. 2. A kutatás során használt kérdőív bemutatása	31
V. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA	32
ÖSSZEGZÉS.....	52
FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE	53
REZÜMÉ.....	56
MELLÉKLETEK	57
1. melléklet: A kutatás során használt kérdőív egy kitöltött példánya	57

BEVEZETÉS

Kárpátaljára a nyelvi sokszínűség mindig is jellemző volt, mivel sok nemzetiség, nyelv is él egymás mellett, így ezek a nyelvek egymásra hatással vannak. (Csernicskó szerk. 2003:30).

Jelen kutatásom célja is az volt, hogy bemutassam az államnyelv a Mezőkaszonyi Kistérség településein élő magyar lakosság nyelvhasználatára milyen hatással van. Illetve a kétnyelvűség használatának gyakoriságát vizsgáltam, továbbá hogy mennyire ismernek más ukrán/orosz nyelvekből átvett kölcsönszavakat.

A kutatásom további célja, hogy a szakirodalom feldolgozásával megvizsgáljam, hogy az államnyelvek alakulása milyen hatással volt a Kárpátalján élő magyarok nyelvi helyzetére. Így a segédanyagok feldolgozásával a kárpátaljai magyarok nyelvi helyzetével is foglalkoztam, ezen belül még a szókölcsonzést vizsgáltam a kárpátaljai magyar közösségben.

A munkám első részében az államnyelvek alakulásának hatásait vizsgáltam a szakirodalom feldolgozásával, illetve azt vizsgáltam, hogy milyen hatással volt ez az oktatásra. Ukrajna függetlenségének kikiáltása óta hivatalos államnyelvünk az ukrán nyelv. Ahhoz, hogy az ukrán nyelv legyen országunkban a legelterjedtebb nyelv, a nyelvpolitika az oktatást használta a legfőbb eszközként. (Csernicskó 2013: 254)

A továbbiakban azt vizsgáltam, hogy milyen főbb problémái vannak az államnyelv alakulásának az oktatásban, mivel a Kárpátalján élő magyarság helyzetét nagyban nehezíti az, hogy nem beszéli az államnyelvet, aminek az oka az, hogy nincsenek megteremtve a megfelelő feltételek az államnyelv elsajátításához. Ez a Kistérség nyelvi helyzetének vizsgálata során sem volt másképp, ugyanis azok körében, akik Ukrajna függetlenségének kikiáltása után kezdték meg tanulmányaikat, amikor már az oktatásban az ukrán nyelv kötelezővé vált, megfigyelhető, hogy nem beszélnek az államnyelvet, illetve semmilyen idegen nyelvet.

Továbbiakban a Kárpátalján lévő kétnyelvűség kérdésével foglalkoztam, illetve ezek típusaival. A nyelvi érintkezések során a másik szembetűnő hatás a szókölcsonzés volt, amelyet a munkám során a szakirodalom feldolgozásával szintén vizsgáltam.

I. AZ ÁLLAMNYELVEK ALAKULÁSA

Az ukrájnai politikában majd csak a függetlenség kikiáltása után köszöntött be az új korszak. Az első korszakot leginkább a totalitárius rezsim örökségeivel való küzdelem jellemezte. Amikor függetlené vált Ukrajna, legfőbb következménye az volt, hogy megszűnt a szovjet oroszító politikának a nyomása. Ezt a folyamatot egyfajta nemzeti ébredésnek nevezték egyes kutatók, mint Jevtuh 2004 és Taranenko 2001. A kisebbségi nyelveken egyre több lap, könyv jelent meg, illetve emelkedett az kisebbségi és ukrán nyelveken oktató iskolák száma. Az orosz nyelven oktató iskolák száma viszont egyre jobban csökkenésnek indult.

1992-ben elfogadott normatív dokumentum szerint mindenkinek joga volt az anyanyelvén beszélni és a társadalom bármely más területén használni. Ebben az időszakban még az ukrán nemzet- és nyelvpolitika nagyon jól viszonyult az kisebbséghez. Ez azzal magyarázható, hogy a politikai hatalom teljes mértékben arra törekedett, hogy kerülje a nemzetiségi, illetve nyelvi alapú konfliktusokat.

1996-ban az Alkotmányban elfogadásra került egy olyan törvény, hogy Ukrajna kizárólagos államnyelve csakis az ukrán. Továbbá az Alkotmánybíróság egy 1999-es állásfoglalása alapján Ukrajnában nemcsak az államnyelvből, ami az ukrán, hanem hivatalos nyelvből is kizárólag csak egy lehet, ami az államnyelv. „Államnyelvnek azt a nyelvet nevezzük, ami az állam által kirendelt kötelező érintkezés nyelve a társadalmi élet nyilvános szféráiban”.

Az Alkotmánybíróság jogértelmezése alapján egyértelművé vált az, hogy a törvény által meghatározott módon az államnyelven kívül az orosz, illetve más kisebbségi nyelvek is használhatóak legyenek. Ahhoz hogy az ukrán nyelv legyen az elsődleges, illetve legelterjedtebb nyelv Ukrajna erre az oktatást használja legfontosabb nyelvpolitikai eszközként (Janmaat 2000). Tehát az ukránosítás leghatékonyabb eszköze az oktatás. (Cserniczkó 2013: 254-259)

I.1. Az államnyelv alakulásának hatása az oktatásra

A nyelvpolitika elsősorban azért is felelős, hogy az oktatásban milyen nyelvek és mikor jelennek meg. Ennek következménye, hogy a különböző tárgyalt korszakokban más nyelvet kellett elsajátítaniuk az állampolgároknak, hogy boldogulni tudjanak a mindennapokban.

A nyelvpolitika további következményei, hogy a Kárpátalján élő legidősebb ukrán, illetve ruszin lakosok még iskolások korukban megtanulhattak magyarul, aztán néhány generáció tanulhatta a csehszlovák nyelvet is. Akik még a Szovjetunió idején jártak iskolába, azoknak viszont az orosz nyelvet kellett elsajátítaniuk. A mai kárpátaljai iskolákban már az ukrán nyelv vált kötelezővé. A nyelvpolitikai változások éppúgy befolyásolták az idegen nyelvek oktatását is, mint ahogy az államnyelvét.

	Államnyelvként kötelezően oktatott nyelv	Kötelezően oktatott regionális hivatalos nyelv	Idegen nyelvként oktatott nyelvek
Osztrák–Magyar Monarchia (1918-ig)	magyar	–	latin, német
Csehszlovákia (1939-ig)	„csehszlovák”	ruszin	latin
Kárpáti Ukrajna (1938. november 3. – 1939. március 15.)	ukrán	–	latin
Magyar Királyság (1938/39–1944)	magyar	ruszin	latin
Szovjetunió (1945–1991)	orosz	–	angol, német, francia
Ukrajna (1991-től)	ukrán	–	angol, német, francia

1. táblázat. A 20. század folyamán kötelezően oktatott nyelvek a régióban
(Forrás: Cserniczkó 2013:356)

A táblázaton látható, hogy a legfontosabb idegen nyelv, amit a 20- században oktattak a régióban az a latin és a német nyelv volt. Így a mai Kárpátaljai iskolákban is ezeket a nyelveket oktatták. A Szovjetunió idején a diákok a következő három nemzetközi nyelv közül választhattak: angol, német, francia. A legtöbb Kárpátaljai iskolában 1980-as évek végéig a németet oktatták. A világpolitikai változások következményeként azonban a 20. század végére a német nyelvet az angol váltotta fel, a mai Kárpátaljai iskolákban már az angolt oktatják idegen nyelvként. A latin is kikerült az oktatásból, a 20. század második felére már a felsőoktatásban sem volt kötelező tárgy. (Cserniczkó 2013:355-357)

Az államnyelv összesen hat alkalommal változott a 20. század folyamán. A kötelezőként oktatott államnyelvek közé tartozott a magyar, a „csehszlovák”, orosz és az ukrán. Az államnyelv elsajátításának, főleg a kisebbség körében csak az oktatás során volt lehetőség.

Azonban húsz év alatt, mióta Ukrajna független, még nem biztosította azokat a feltételeket, amelyeknek a segítségével eredményes lenne az államnyelv elsajátítása

magyar anyanyelvű diákok számára. Viszont mégis olyan helyzetben vagyunk, ahol mindenhol kötelezően elvárják az államnyelv ismeretét.

A kárpátaljai magyarság részéről kétféle reakció érkezett az ukrainai nyelvpolitika ukránosító lépéseire. Az egyik lépés az volt, hogy a magyar tannyelvű iskola keretében olyan feltételeket teremt, amelyek az államnyelv elsajátítását nagyban segítik. A másik lépés viszont, amit sokan egyszerűnek, egyfajta „túlélési stratégiának” tekintenek, az ukrán nyelvű iskolák választása.

A kárpátaljai magyarok jelentős része legfőképpen akkor kezdett el komolyabban érdeklődni az államnyelv iránt, amikor kötelezővé vált az ukrán nyelv, illetve amióta az ukrán nyelv egyre szükségesebb a társadalmi integrációhoz.

Az államnyelv oktatásának problémájára kárpátaljai magyar nyelvészek már az 1990-es évek közepén, illetve végén felhívták a figyelmet. Legfőbb gondok a magyar tannyelvű iskolákban az államnyelv oktatása során, hogy hiányoznak, azok a feltételek melyek szükségesek az eredményes és hatékony oktatómunkához, ezek a problémák még napjainkban is aktuálisak.

Amikor a narancsos forradalom által hatalomra került a magukat nemzeti orientációjukért definiáló politikai elit, akkor kerültek igazán előtérbe az ukrán nyelv hiányosságaival kapcsolatos problémák.

Tehát Kárpátalja területén a nyelvoktatás körülményei nem tették lehetővé, hogy kialakuljon a régió lakosságainak körében a kétnyelvűségnek az a típusa, ahol az anyanyelv mellett a többségi nyelven való kommunikációra is képesek. Azonban szinte már elengedhetetlen az államnyelv elsajátítása, ez mindenképp a boldogulásunk szempontjából fontos, ennek következményeként kialakult egyfajta „túlélési stratégia” a kárpátaljaiak körében, ami azt jelenti, hogy a szülők olyan oktatási intézménybe írtatták gyerekeiket, ahol épp az aktuális többségi társadalom nyelvén folyik az oktatás.

Az első világháború következtében Csehszlovákiához került régióban sok szülő úgy döntött, hogy gyermekét cseh vagy szlovák nyelven oktató iskolába íratja. Mivel úgy gondolták, hogy így a gyerekük könnyebben el tudja majd sajátítani a cseh vagy szláv nyelvet. Ez általában a városi értelmiségiek körében volt elterjedt. (idézi Fedinec 2002: 178). Nem minden esetben a szülők döntése értelmében tanult a gyerek cseh nyelven, hanem azért mert több településen nem volt magyar nyelvű iskola, vagy a túlszűfolttság miatt kényszerültek a diákok más nyelvű oktatási intézménybe. (Fedinec 2002: 269).

1939-ben Kárpátalja újra Magyarország fennhatósága alá került, akkor vált ismét a magyar nyelv az érvényesülés nyelvévé. Ez változik, amikor Kárpátalja a Szovjetunióhoz

kerül, és újra megindul a magyar nyelvű oktatás, következménye, hogy egyre nőtt a magyar nyelvű intézmények tanulólétszáma. Azonban a magyar és a csehszlovák nyelv helyett az orosz került előtérbe. Az 1950-es elejétől Kárpátalján sorra nyitották az úgynevezett internacionalista iskolákat, ez volt a fő oka a tanulólétszám csökkenésének, mivel az orosz nyelv eredményesebb tanulása volt a cél. Ezekben az oktatási intézményekben akár három különböző tannyelvű osztály működhetett: magyar, orosz és ukrán. Kárpátalján folyamatosan nőtt az internacionalista iskolák száma, csökkenése a Szovjetunió széthullása utáni években történt, amikor emelkedni kezdett a magyar tannyelvű iskolák és osztályok tanulólétszáma.

Az 1991-es Ukrajna függetlenségének megalakulása után Kárpátalján jelentősen visszaszorult az orosz nyelv oktatása. Az ukrán vált az új presztízsnnyelvvé. Ehhez a központi oktatási kormányzat nyelv-, illetve oktatáspolitikai lépéseire is szükség volt. A kezdetekben a magyar nyelv presztízse sokkal magasabb volt Kárpátalján, mint az ukráné. A probléma viszont ott kezdődött, amikor a kijevi kormány elkezdte erőltetni az ukránosítást az oktatásban is, holott nem biztosítottak olyan feltételeket, amellyel sikeres lehetne az ukrán nyelv elsajátítása a diákok körében. Viszont az ukránosítással egy olyan helyzetet teremtettek az országban, ahol az ukrán nyelv magas fokú ismerete nélkül nehéz lenne a boldogulás. Tehát ennek következménye volt, hogy a kárpátaljai szülők nagy része ismét azt látta jónak, hogy a gyereket ukrán nyelvű iskolába íratja, annak ellenére, hogy a gyereke nem tud ukránul. (Cserniczkó 2013: 387-411)

I.2. Az államnyelv oktatásának legfőbb problémái

Mióta Ukrajna függetlenné vált, az orosz nyelv tanítását, az ukrán nyelv váltotta fel. Viszont a már húsz éve független állam még a mai napig nem teremtette meg azokat a feltételeket az oktatásban, amelyekkel a nem ukrán anyanyelvű diákok elsajátítsák az államnyelvet.

Számos olyan tényező van, ami akadályozza az ukrán nyelv megfelelő elsajátítását. A kisebbségi iskolákban az államnyelv oktatásának a legfőbb problémái a következők:

1. A képzett tanárok hiánya

Kárpátalja kisebbségi iskoláiban az 1997/98-as tanévben azok a tanárok, akik az ukrán nyelvet oktatták gyakorlatilag a kétharmada nem rendelkezett ukránnyelv- tanári képesítéssel. (Beregszászi–Cserniczkó–Orosz 2001: 57), illetve a 2008/2009. tanévben viszont a tanárok két ötöde nem rendelkezett megfelelő képesítéssel. (Motilcsak 2009: 42)

Viktor Juscsenko Ukrajna korábbi elnöke, 2009 nyarán szégyenletesnek nevezte, hogy a kisebbségek nyelvén oktató iskolák egy részének nincsenek megfelelő szakképzéssel rendelkező ukránnyelv-tanárok. Ennek következtében az akkori elnök egy olyan parancsot adott ki a megyei állami közigazgatások elnökeinek, hogy mérjék fel az országban hány ukrán szakos pedagógus hiányzik, majd ezután, gondoskodjanak arról, hogy a következő tanév kezdetén, vagyis 2009. szeptember 1-ig minden iskolában megfelelő szakképzéssel rendelkező ukrán tanárok oktassák majd az államnyelvet. Ezt a parancsot, azonban nem sikerült maradéktalanul végrehajtani. Mivel Ukrajnában 2003/2004. tanévéig nem képeztek olyan tanárokat, akiket arra készítettek volna fel, hogy a nem ukrán anyanyelvű diákoknak másodnyelvként tanítsák meg az ukrán nyelvet, ne pedig anyanyelvként. Legfőbb probléma az volt, hogy olyan tanárok oktassák az államnyelvet, akiket arra képezték, hogy ukrán anyanyelvű diákoknak tanítsák az ukrán nyelvet, illetve más szakos, rövid képzéseken részt vett pedagógusok, továbbá olyan értelmiségiek, akiknek nincs szakképzése, de jól beszéli az államnyelvet. Tehát ezeknek a tanároknak a többsége nem ismeri azoknak a nemzetiségű diákoknak a kultúráját, amelyeknek az államnyelvet tanítja. (Gulpa 2000: 189, Reiplik-Horváth 2002, Póhán 1999, 2003: 52, Karmacs 2003).

Azoknak a pedagógusoknak a képzését, akik az államnyelv mellett beszélik a kisebbség nyelvét is, a 2003/2004. tanévben az Ungvári Nemzeti Egyetemen, illetve a következő tanévben a nem állami II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán kezdték. Az ukrán állam nem nyújt semmilyen anyagi támogatást az utóbb említett képzéshez. A megfelelően képzett tanárok hiánya legfőképp az alsó tagozaton mutatkozik meg. Itt a legfőbb probléma, hogy azok a tanárok, akik még a Szovjetunióban a Munkácsi Tanítóképző magyar tagozatán végeztek, nem készítették fel őket arra, hogy a diákoknak oktassák az ukránt, sokan nem is beszélik jól, illetve van, aki sehogyan az ukrán nyelvet, így nem is vállalta az alsó tagozaton lévő államnyelv oktatását. Az ukrán nyelv órákat az ukrán szakos tanárok tanítják, amint erről már a fentiekben is szó esett, ezeket a tanárokat nem arra képezték, hogy nem anyanyelvi beszélőknek tanítsák ezt a tárgyat, főleg nem az alsó tagozaton. (Csernicskó 2012: 97-98)

2. A megfelelő tankönyvek, szótárak, kézikönyvek hiánya

Hosszú évekig nem jelentek meg olyan tankönyvek, tantervek, amelyek az ukrán nyelvnek mint kötelező iskolai tantárgynak a bevezetését szolgálják. Azonban a megjelenésük után, számos kritika érte őket, főleg azért, mert olyan tanárok és tudományos munkatársak állították össze őket, akik egyáltalán nem ismerik a kisebbség nyelvét, illetve kultúráját.

Egyértelműen más tankönyvekből kell tanítani, azokat a diákokat, akik orosz anyanyelvűek, mivel ennek a nyelvnek a grammatikája, szókészlete és írásrendszere sokkal közelebb áll az ukránhoz, mint a magyar, illetve román nyelv. Ezért utóbbi nyelven beszélő gyerekeknek az ilyen tankönyvből való államnyelvoktatás nem lesz hatékony. (Csernicskó 2012: 99)

A tankönyvekkel kapcsolatban a legfőbb problémát az jelenti, hogy nem az életben való, úgymond boldogulás segítségét helyezi előtérbe, vagyis nem kommunikációközpontúak, hanem éppen ellenkezőleg, ezek a tankönyvek inkább túlzottan grammatika-központúak.

Az ukrán nyelv a magyar tannyelvű iskolákban már 1991 óta kötelező tantárgy, azonban még máig nem készült olyan tankönyvek, melyek a hatékony nyelvelsajátítást segítenék elő, illetve nincsenek kiegészítő módszertani segédanyagok sem, mint például: tanári kézikönyvek, iskolai szótárak, video- vagy audiovizuális segédletek. Azonban az ukrán költségvetés ilyen fajta segédeszközöket nem is támogat anyagilag, csak a tantervek, tankönyvek megjelenésének költségeit fedezik. (Csernicskó 2012: 99-102)

3. A megfelelő szemlélet, illetve az erre alapozott módszerek hiánya

A probléma legfőképp onnan adódik, hogy az ukrainai oktatási vezetők, nem tudatosították az ukrán nyelv mint tantárgy teljesen mást jelent az ukrán nyelvű iskolákban, mint azokban az iskolákban, ahol az oktatás nyelve a kisebbség nyelve. Az ukrán nyelv mint tantárgy azonos néven szerepel e két említett intézményben, de mást jelent az egyik és mást a másik iskolában.

Az ukrán nyelvű iskolák esetében a cél a már meglévő anyanyelvi tudás mellé megtanítják a diákoknak az ukrán sztenderd (köznyelvi) nyelvváltozatot, ezáltal fejlesszék a műveltséget. A második esetben a cél, hogy az ukránul nem beszélő diákok megtanulják az ukrán nyelvet, és tudjanak kommunikálni is ezen a nyelven. John Baugh amerikai nyelvész 1999-es tanulmányában pedagógia hibának nevezte, hogy az államnyelvet (második nyelvként) az anyanyelvi módszertan szerint oktassák. (Csernicskó 2012: 103)

4. A célok hiányának konkrét megfogalmazása

Nincsenek konkrét célok megfogalmazva azzal kapcsolatban, hogy az ukrán nyelv tantárgy oktatása során a diákoknak mit kell elérniük. Mint például az idegen nyelvek (az angol, német, francia, spanyol) kapcsán, ahol pontosan le van írva az állami követelményekben, hogy az elemi iskola végére (4. osztály) a diákoknak A1, az általános iskola végére A2+, az érettségi megszerzésére az európai kritériumok szerint már B1+ tudásszintet kell elérniük a diákoknak. Az ukrán nyelv kapcsán viszont nem születtek ilyen kritériumok, hogy a más

anyanyelvű diákoknak a tanulmányok befejeztével milyen tudásszintet kell elérniük az ukrán nyelvből.

Kárpátaljai szakértők megállapították, hogy a tervezet legfőbb hiányosság az, hogy nincsenek konkrét követelmények megfogalmazva annak kapcsán, hogy milyen tudásszintet kell elérniük azoknak a diákoknak, akik az ukrán nyelvvél államnyelvként ismerkednek. Továbbá azt javasolták, hogy értékelés során ne olyan követelményeknek kelljen megfelelni a magyar tannyelvű iskolák végzősei nyelvtudásának, mint azoknak, akik az ukrán tannyelvű iskolában tanultak. (Csernicskó 2012:105-106)

5. Homogenizálás: univerzális tantervek, tankönyvek, módszerek

Az idegen nyelvek oktatásában ma már természetes, hogy a nyelvtanulókat csoportokra osztják, haladó, kezdő stb. és ennek megfelelő program szerint is haladnak, illetve ehhez szükséges differenciált anyagokkal látják el a csoportokat. Az államnyelv oktatása kapcsán, csak a 2008. május 26-i 461. számú rendelete engedélyezi az osztályok csoportosítását, arról viszont nem volt szó, hogy milyen elvek alapján kerüljenek a gyerekek a csoportokba, továbbá arról sem, hogy azok a tanulók, akik eltérő nyelvtudásszinttel érkeznek az iskolába, számukra az állam különböző tanterveket és tankönyveket biztosítson.

6. Az óvodában lévő nyelvi nevelés hiánya

Az államnyelv tanítása kapcsán elsősorban az iskolai nyelvtanulásra gondolunk. Azonban már az óvodában is megalapozható lenne az államnyelv elsajátítása. Ez az elhanyagolás viszont jelentős gondot jelent. Nincs olyan tanterv, sem tanmenet, amelyet magyar nyelvű óvodák számára dolgoztak ki az ukrán nyelvből. Illetve itt is nagy problémát jelent, hogy az óvónőket nem készítették arra fel, hogy a magyar nyelvű gyerekeknek ukrán foglalkozásokat tartsanak. Továbbá a létszám miatt nehéz az intenzív nyelvi foglalkozások szervezése, illetve lehetetlen összeállítani a vegyes korosztályú gyerekek számára olyan foglalkozástervet, amely az óvodások korcsoportbeli és nyelvi sajátosságait figyelembe veszi. Ennek következménye, hogy az óvoda nem szolgálhatja eredményesen a iskolai nyelvtanulás előkészítését.

7. A népességföldrajzi jellemzők hatása

Az ukrán nyelv elsajátítását az sem könnyíti meg, hogy az oktatási folyamat során egyáltalán nem veszik figyelembe a képzésbe belépő gyerekek nyelvi hátterét. A szociolingvisztikai vizsgálatok rávilágítanak arra, hogy legfőképpen a magyar nyelv a családi szocializáció, privát szféra, olvasmányok stb. nyelve. Ennek ellenére is az ukrán nyelv oktatását tervezők abból indulnak ki, hogy az iskolában a gyerekek már

rendelkeznek bizonyos szintű ukrán nyelvismerettel. Ez egyes diákok esetében valóban így is van, viszont a legtöbben az ukrán rákon kívül nem találkoznak az ukrán nyelvvel.

8. *A jogszabályok figyelmen kívül hagyása*

Az állam annak ellenére sem biztosít olyan feltételeket, amelyek segíthetnék az államnyelv tanulását, hogy erre törvényi kötelezettséget vállalt. Az ukrán nyelvet kötelezően oktatják az 1989-ben elfogadott és 2012-ig hatályos nyelvtörvény értelmében. A nyelvtörvény 2. cikkelyében megfogalmazódik, hogy az államnyelv elsajátításához megfelelő feltételek biztosítanak.

Ma Kárpátalján nincs olyan nyelv, amelyet mindenki közösen használ, egyetlen olyan nyelv sincs, melyet mindenki ismer a régióban. Kárpátalján használt szláv nyelvek (ukrán/ruszin, orosz, szlovák) egymáshoz közel álló rokon nyelvek, s ezek valamelyikét, ha mindenki a saját nyelvváltozatán szólal meg, az anyanyelvi beszélők többé-kevésbé megértik. Viszont a szláv nyelvek sztenderd változatát már kevesen ismerik. (Csernicskó 2012: 97-114)

II. KÁRPÁTALJAI MAGYAROK NYELVI HELYZETE

A Kárpátalján kisebbségben élő magyarok évszázadok óta különböző nyelven beszélő népek szomszédságában élnek, ilyen nyelvek például az ukrán, orosz, szlovák. Ezek a nyelvek egymásra hatással vannak, továbbá két vagy többnyelvűség kialakulását is eredményezhetik, mégpedig a földrajzi közelség, a gazdasági, politikai, kulturális kapcsolatok miatt.

A Kárpátalján élő nemzetiségek közül jelenleg az ukránok vannak a legnagyobb arányban 80,2%, őket követik a magyarok 12,1%-al, majd a románok 2,6%, oroszok 2,5% és a cigányok 1,1%. Ukrajnában a magyar nemzetiségűek száma 156,6 ezer. Ez az ország összlakosságának 0,3%-a. (Molnár–Molnár 2005: 20)

Kárpátalján a legtöbben az orosz nyelvet beszélik, úgy mint idegen nyelvet. A legnagyobb arányban egyén beszélt nyelvként az államnyelvet nevezték meg : a nem ukrán anyanyelvűek majdnem fele beszéli ezt. Az ukránt, mint idegen nyelvet beszélők abszolút száma jóval kisebb az oroszénál, hisz jóval kisebb a nem ukrán anyanyelvűek száma, mint a nem oroszoké.

A világnyelvek közül a legelterjedtebb az angol. Az angolt a német követi, azt pedig a francia. Azonban a megye lakosságának nagyobb része (63%) nem beszél semmilyen idegen nyelvet.

A Kárpátaljai magyar közösség ukrain boldogulását nagyban nehezíti, hogy nem beszéli az államnyelvet. Ami azért van, mert az alapvető feltételek nincsenek megteremtve a nyelv elsajátításához. (Beregszászi–Csernicskó–Orosz 2001: 118–119) Ahhoz, hogy a kárpátaljai magyar közösségnek is reális esélye legyen a nyelvek elsajátításában, kell egy olyan nyelvi alap, amely az anyanyelv megőrzésén nyugszik, emellett segít elsajátítani az államnyelvet és egy jelentős világnyelvet.

A kisebbségben élő magyar nemzetrészek nyelvük hosszú távú megőrzése, ill. a többségi társadalomba való szükséges mértékű beilleszkedésük érdekében az oktatás legfontosabb nyelvi céljaként az anyanyelv már ismert beszélt nyelvi regisztereinek megerősítését, kiteljesítését, s újabbnak (a standard nyelvváltozatnak, a különféle szaknyelveknek stb.) alapos elsajátítását, valamint a második nyelv szükséges mértékű megtanítását határozzák meg. Térségünkben tehát e kisebbségi közösségek az anyanyelvű oktatás alapvető nyelvi célját a funkcionális kétnyelvűség elérésében látják; ehhez képest (...)

egyre fontosabb nyelvi célkitűzés valamely világnyelv alapjainak a megtanulása” — olvashatjuk Lanstyák István, felvidéki magyar nyelvész egyik írásában (Lanstyák 1996: 11). A fentiek értelmében a kárpátaljai magyar tannyelvű oktatás célja és feladata tehát jól kommunikáló, az anyanyelvet az adott beszédhelyzethez igazodó módon használni képes, a helyi értékek és az összmagyar kultúra iránt fogékony, az anyanyelvet a következő generációnak lehetőség szerint továbbadó, ugyanakkor kétnyelvű, vagyis az államnyelvet és egy nemzetközi nyelvet a boldogulásához megfelelő szinten ismerő egyének képzése. (Beregszászi–Csernicskó–Orosz 2001: 120)

A magyaroknak kevesebb, mint a fele beszél csak ukránul, ez abból következik, hogy az ukrán nyelv oktatása a magyar iskolákban alig több mint egy évtizedes múltra tekint vissza. Valamint a magyarság többsége egynemű településeken él, ilyen településen nincs lehetőség elsajátítani az ukrán nyelvet. A nem magyar anyanyelvű más nemzetiségű kárpátaljaiak között a magyar nyelv ismerete leginkább a szlovákok, romák és németek körében jellemző. (Molnár–Molnár 2005: 50–52)

Az ukrán nyelvterületre eső közigazgatási egységekben a legmagasabb, Az ukrán nyelv ismertsége a nem ukrán anyanyelvűek körében, mivelhogy itt a legintenzívebb a nyelvi érintkezés az ukránokkal. A legmagasabb értékeket, Huszt városában, illetve az Ökörmezői és az Ilosvai járásban regisztrálták, ahol a nem ukrán anyanyelvű népesség több mint 80%-a beszél ukránul. A magyar nyelvterületet magába foglaló Beregszászi, Munkácsi, Nagyszőlősi és Ungvári járásokban, csakúgy, mint Beregszász városban az ukránul tudók aránya az említett kategóriában jóval alacsonyabb: 24,9% (Beregszászi járás) és 51,8% (Nagyszőlősi járás) között változik. A magyarul beszélő nem magyar anyanyelvűek aránya alapján magasan kiemelkedik a Beregszászi járás és Beregszász város, közel azonos, 28% körüli értékekkel. A magyar nyelv elterjedtsége a más anyanyelvűek körében itt érthető, figyelembe véve, hogy a járás majdnem teljesen a magyar nyelvterülethez tartozik. Jóval kevesebben, de számosan tudnak magyarul a Nagyszőlősi és az Ungvári járásokban is, ahol jelentős számú más anyanyelvű él a magyar nyelvterületen. (Molnár–Molnár 2005: 52–53)

Az 1920-as években került a kárpátaljai magyarság először kisebbségbe a nyelv helyzet miatt. Hivatalos államnyelv a cseh és a szlovák lett, később ismerték csak el a ruszint is államnyelvnek, a magyar nyelvet pedig a magyarlakta településeken lehetett használni. A törvények szerint azon településen, ahol a magyar lakosság száma meghaladta a 20%-ot, a magyar feliratokat is el kellett helyezni, illetve a hivatalnokoknak tudniuk

kellett a helyi lakosság nyelvét. Iskolai és más bizonyítványokat, különböző igazolványokat magyar nyelven is kiállították a hivatalok. (Csatáry 2013: 14–16)

II. 1. A kétnyelvűség kérdése Kárpátalján

Kárpátalján sok nemzetiség él egymás mellett. Legnagyobb arányban az ukránok vannak, ami 81%, majd a magyarok (12,7%), oroszok és románok. (Csernicskó szerk. 2010: 23)

És ezek a különböző nemzetiségek nyelvileg hatnak egymásra, ez megfigyelhető a kommunikációban. Talán ez azért van, mert a Kárpátalján élő magyarok rá vannak arra kényszerülve, hogy több nyelvet használjanak, váltogassanak, ez a kétnyelvűség. Szociolingvisztikai kutatások alapján kétnyelvűségről akkor beszélhetünk, ha egy egyén a saját anyanyelve mellett még beszél legalább egy nyelvet. (Csernicskó szerk. 2003: 30) Még több nyelvész is foglalkozott a kétnyelvűség fogalmának kérdésével, Weinreich megfogalmazásában „két nyelv váltakozó használatának gyakorlatát kétnyelvűségnek, az ebben részt vevő egyént pedig kétnyelvűnek nevezzük” (Weinreich 1953: 1)

Továbbá megemlítené még Skutnabb-Kangas, szerinte az nevezhető kétnyelvűnek aki „egy vagy többnyelvű közösségben is anyanyelvi szinten képes két (vagy több) nyelven kommunikálni, a közösség és az egyén által az egyén kommunikatív és kognitív kompetenciájára kirótt szociokulturális követelményeknek megfelelően, és aki 19 mindkét (illetve valamennyi) nyelvi csoporttal (és kultúrával) vagy azok részeivel képes azonosulni” (Skutnabb–Kangas 1984: 90)

Itt Kárpátalján a kétnyelvűek nyelvhasználata teljesen más, mint az egynyelvűeké. A kétnyelvűség, egyik legismertebb kutatója Grosjean, aki szerint a bilingvis beszélőnek, mielőtt megszólal, nyelvet kell váltania (Grosjean 1982: 129) és persze ezután is választhat, vagy él a kódváltás lehetőségével, vagy pedig nem. A kódváltás (nyelvváltás) nagyon gyakori az itt élő kárpátaljai embereknél. Maga a kódváltás „Az a jelenség, amikor kétnyelvű vagy kétdialektusú beszélők két nyelv vagy dialektus között egy beszélgetésen belül oda és vissza váltanak” (Trudgill 1997: 37). Grosjean definíciója hasonló: a kódváltás két vagy több nyelv váltakozó használatú ugyanazon megnyilatkozáson vagy diskurzuson belül. (Grosjean 1982: 145)

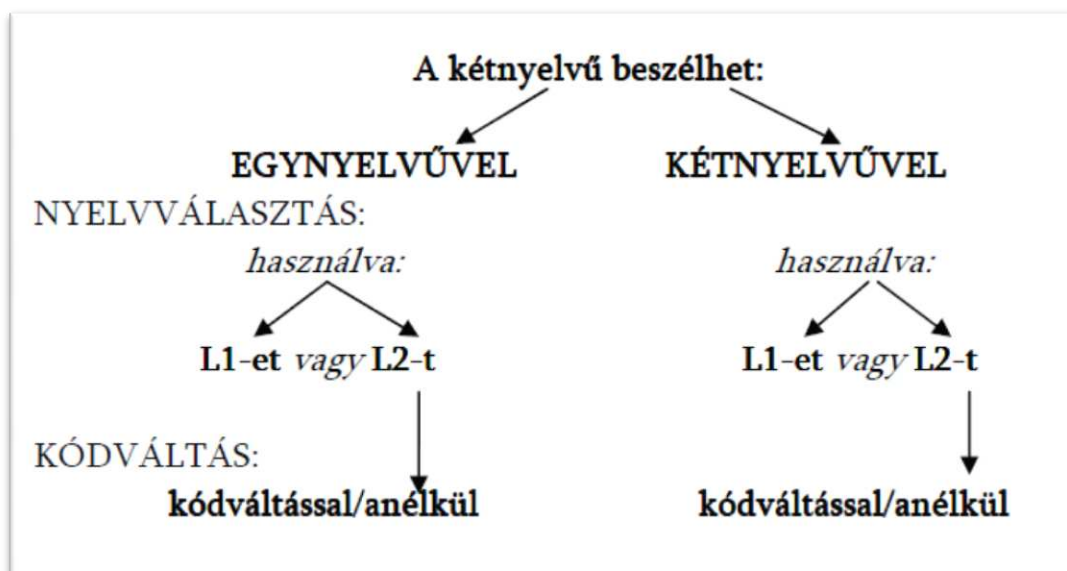
Az egynyelvűek gyakran elítélik azt, vagy rossz szemmel nézik, ha valaki nyelvet vált. Emiatt gyakran a kétnyelvűek, szégyenkezve a használják a kódváltást. Felmerül az a kérdés is, hogy mi az oka annak, ha valaki elkezd beszélni egy nyelven és egy másik

nyelven fejezi be a mondanivalóját. Erre a kérdésre Crystal (1998: 453) magyarázza, hogy időként miért is váltanak a kétnyelvűek nyelvet:

➤ A beszélő nem tudja kifejezni magát azon a nyelven, amit éppen használ és egy másik nyelven folytatja a mondanivalóját. Ezt a jelenséget leggyakrabban akkor lehet megfigyelni a beszélő fáradt, ideges vagy valamiképpen zaklatott.

➤ Másik ilyen szempont például, ha valaki egy többségi nyelvről, kisebbségi nyelvre vált, ami úgymond szolidaritást fejez ki. A váltás a beszélő háttérét jelzi a hallgató számára, ha a hallgató is hasonló váltással reagál, akkor egy bizonyos fokú egyetértés jön létre. Az ilyen váltást arra is fel lehet használni, hogy valakit, aki nem ismeri a nyelvet, kirekesszünk a beszélgetésből.

➤ A nyelvek között váltás akár a hallgatóval való kapcsolatot is jelezheti, amely lehet barátságos, ingerült, távolságtartó stb. Az egynyelvűek e hatásokat részben azzal válthatják ki, ha változtatnak a beszéd formalitásszintjén, a kétnyelvű beszélők a nyelvet változtatják. Ha kétnyelvű személyek többnyire X nyelven beszélnek egymással, akkor Y nyelv választása elkerülhetetlenül különleges hatást vált ki. (Beregszászi–Csermicskó 2003: 120-121)

1. ábra: Nyelvválasztás és kódváltás

(Grosjean 1982: 129 ábrája alapján, magyarul idézi Borbély 2001: 122 6.2.1. ábra)

II. 1. 1. A kétnyelvűség típusairól

A kétnyelvűségnek sok típusa ismert már, amelyek arra szolgálnak, hogy a kétnyelvűségben belül különböző típusokat, alcsoportokat határozzunk meg. (vö. Göncz 1985:15) Egy kétnyelvű személy egyszerre több típusba is tartozhat, ez a tipológiai alaptól is függ (Kiss 1996: 212). Egyéni szinten a nyelvelsajátítás ideje alapján korai és később kialakult

kétnyelvűségről beszélünk. A korai még óvodás korban kifejlődik, az utóbbi később. A nyelveket lehet (pl. vegyes házasságban) egyszerre (szimultán), illetve egymást követően (szukcesszíve) elsajátítani. Az előbbi esetben kialakult kétnyelvűséget lingvizmusnak, az utóbbi esetben kialakuló bilingvizmust glottizmus-nak nevezik (vö. Göncz 1985: 15).

Az elsajátítás ideje és módja alapján is több csoportosítás létezik, például Bartha szerint három kétnyelvűségi csoportot különböztetünk meg a gyermekkorit, a serdülőkorit és a felnőttkorit. (Bartha 1999: 189, 195) Gyermekkoránál a két nyelv elsajátítása körülbelül 10-11. életév körül fejeződik be. Ha a gyermek a nyelveket egyszerre sajátította el, akkor mindkét nyelv elsőnyelvnek tekinthető, ha pedig egymást követően sajátította el, akkor az egyik elsőnyelv, a másik másodnyelv. Serdülőkori az, amikor a másodnyelv elsajátítása a 11. és 17. életév közé tehető. Ha ezután sajátítja el valaki a második nyelvet az már felnőttkori kétnyelvűségnek tekinthető.

A kétnyelvűség kognitív szerveződése szerint, megkülönböztetünk koordinált és összetett kétnyelvűséget. A koordinált kétnyelvűek nyelvrendszerei szemantikai szinten függetlenebbek egymástól, mint az összetett kétnyelvűek nyelvrendszerei, ami abból ered, hogy előbbieket a nyelveket különálló forrásokból sajátították el, ezért számukra a két nyelv azonos szavainak jelentése különbözőbb, mint az összetett kétnyelvűek számára, akik nyelvrendszere szemantikai szinten egymásba fonódik, mert a nyelveket azonos forrásból tanulták (vö. Göncz 1985: 16, Bartha 1999: 195). A nyelvtudás foka vagy a kompetencia alapján balansz és domináns kétnyelvűséget különböztetnek meg. A nyelvi dominancia az egyik nyelv jobb ismeretét jelenti, a balansz kétnyelvűség elnevezés a két nyelv elvileg megközelítőleg azonos fokú ismeretére utal (Göncz 1985: 15–16, Kiss 1996: 213).

A nyelvsajátítási indíték alapján van természetes, önkéntes és elrendelt kétnyelvűség. Természetes kétnyelvűségről akkor beszélünk, amikor a másodnyelv elsajátítása természetes módon történik, például a családban. Önkéntes elsajátítás, amikor az egyén saját elhatározásából dönt úgy, hogy elsajátítsa egy másodnyelvet. Elrendeltről akkor beszélhetünk, amikor a másodnyelv elsajátítása valamilyen kötelező nyelvtanulási eszközhöz, például iskolához kötődik.

A kétnyelvűséghez fűződő szociokulturális attitűdök alapján az additív (hozzáadó) és a szubtraktív (felcserélő) típust különítik el. Additív kétnyelvűség esetén az anyanyelv (első nyelv) társadalmi értéke magas, a kétnyelvűség pozitívan hat a kognitív fejlődésre. Szubtraktív kétnyelvűség esetén az anyanyelv leértékelődik a beszélők tudatában (vö. Göncz 1995: 70–71, Kiss 1996: 216, Bartha 1999: 192).

A csoporthoz tartozás tudata és a kulturális identitás szerint megkülönböztetik a bikulturális, a monokulturális, az akkulturációs és a dekulturációs kétnyelvűséget (Bartha 1999: 195). A bikulturális kétnyelvűségre jellemző a kettős csoporttudat és a kulturális identitás. A monokulturálisra jellemző az egyik csoporthoz tartozás és egy kulturális identitás. Akkulturációs kétnyelvűségről akkor beszélünk, ha kialakul a többségi nyelvi csoporthoz tartozás és kulturális identitás. A dekulturációs kétnyelvűség pedig azt jelenti, hogy ellentmondásos a csoport- és identitástudat.

A kárpátaljai magyarság kétnyelvűségének tipologizálásával egyedül Rot Sándor foglalkozott. Az egyik tanulmányában (Rot 1967: 188-189) és monográfiájában (Rot 1968: 260 -261) a következő kétnyelvűségi típusokat különíti el Kárpátalján:

- 1) szociális részleges magyar-ukrán kétnyelvűség;
- 2) szociális részleges ukrán-magyar kétnyelvűség;
- 3) szociális teljes magyar-ukrán kétnyelvűség;
- 4) szociális teljes ukrán-magyar kétnyelvűség.

Ez a négy típus valójában kettőnek is lehet tekinteni, ugyanis az 1. és 2. típus azonos, hasonlóan, mint a 3. és 4. típus, csak abban különböznek egymástól, hogy az 1. és 3. típus esetében a magyar, a 2. és 4. típus esetében az ukrán lakosságra jellemző a szerző által elkülönített kétnyelvűségi típus. Rot szerint a szociális részleges kétnyelvűségre az anyanyelv aktív és a másodnyelv passzív ismerete volt a jellemző. A szociális teljes kétnyelvűséget pedig mindkét nyelv párhuzamosan, egyformán aktív használata jellemzi. Rot továbbá még azt is megjegyezte, hogy a szociális részleges kétnyelvűség esetében „az interferáló nyelvek behatolnak egymásba, és az anyanyelven beszélő egyének vagy etnikai csoportok nyelvében spontánul működnek a szomszéd nyelvből jött nyelvi elemek, tipológiai modellek" (Rot 1967: 188, 1968: 261).

Továbbá megemlítendő még a leglényegesebb vonása a kárpátaljai magyarság kétnyelvűségének, ez a kisebbségi kétnyelvűség. Ami azt jelenti, hogy a közösség első nyelve (a magyar) jogilag alárendelt helyzetben van az államnyelvhez, az ukránhoz képest illetve hogy szociológiai értelemben az ukránok többséget, a magyarok kisebbséget alkotnak Ukrajnában és Kárpátalján is. Másik lényeges vonása, hogy őshonos, nem pedig emigráns kétnyelvűségről van szó, az utóbbinak ugyanis számos tekintetben másak a jellemzői (vö. pl. Bartha 1993, 1995).

Az, hogy a kisebbségi kétnyelvűségi helyzet jellemzi a kárpátaljai magyarság bilingvizmusát, meghatározza az érintkező nyelvek egymásra hatásának mértékét és irányát. Kárpátalján az ukrán és az orosz nyelv sokkal nagyobb hatást gyakorol a magyar

nyelvre, mint a magyar az ukránra és az oroszra. Az elsajátítás ideje szerint a kárpátaljai magyarok többségére a később kialakult kétnyelvűség, ill. a glottizmus jellemző, de vegyesházasságokban a lingvizmus is természetes lehet. A nyelvtudás foka a közösségben meglehetősen nagy változatosságot mutat. (Csernicskó–Beregszászi 2003: 35)

III. SZÓKÖLCSÖNZÉS

A nyelvek egymásra hatásának, azaz „a nyelvi kölcsönhatásoknak számos fokozata van, s a hatás valamennyi nyelvi szintet érintheti. A szakirodalom e jelenségeket a fizikából kölcsönzött műszóval interferenciának nevezi” (Kiss 2002: 202).

Akkor beszélünk interferenciáról, amikor használunk egy nyelvet és közben egy másik nyelvből kölcsönzünk hangokat, szavakat és kifejezéseket. (Grosjean 1982: 300) Ennek az interferenciának az egyik megnyilvánulási formái a szókölcsonzés és már az előbb említett kódváltás. A kódváltás François Grosjean meghatározása szerint két vagy több nyelv váltakozó használata egy megnyilatkozáson, vagy társalgáson belül, amely alakilag lehet egyetlen szó, kifejezés vagy mondat (Grosjean 1982: 145).

A másik szembetűnő a hatás a nyelvek közötti érintkezés során az a szókölcsonzés. Maga a kölcsönzés Haugen szerint „egy nyelv elemeinek egy másik nyelvbéli reprodukciójára tett kísérlet”. Trudgill pedig úgy véli „Az a folyamat, amelynek során kétnyelvű beszélők az egyik nyelvből való szót használnak a másik nyelvből, és ezek a kölcsönzések (...) az utóbbi nyelvnek is szerves részévé válnak”. (Trudgill 1997:41)

A szókölcsonzés a közvetlen kölcsönzésnek egyedüli reális válfaja olyan értelemben, hogy csak a szavak és az állandósult szókapcsolatok kerülnek át közvetlenül egyik nyelvből a másikba. (Lanstyák 2006: 15.)

A kölcsönzó bizonyos fokú elterjedtséggel jellemezhető, és elhelyezhető a meghonosodás folyamatának valamely szakaszán, mivel az átvevő nyelvi rendszerhez igazodva némileg átalakul a hangalakja, morfémaszerkezete, esetleg módosul a jelentése. Így mondhatni azt, hogy a kölcsönzó az magába foglalja az idegen szó és a jövevényszó kategóriáját is. De viszont az a szó nem tekinthető kölcsönzónak, amely egyszeri előfordulása, s csupán egy beszélőnél jelentkező interferenciajelenség. (Benő 2008: 23–33)

A szó- és szó szerkezet – kölcsönzés osztályozható a kölcsönzés milyensége alapján. Vagyis beszélhetünk direkt és indirekt átvételről, továbbá hibrid kölcsönzésről.

I. Direkt kölcsönzésről Benő Attila (2008: 19–23) szerint akkor beszélhetünk, ha egy másik nyelvbéli elem közvetlen alkalmazásáról van szó az átvevő nyelvben. A direkt kölcsönzésnek több formája is létezik ilyen a:

1. Tulajdonképpen vagy lexémakölcsönzés: a szókölcsonzés által az átvevő nyelv vagy nyelvváltozat egy új szóval gazdagodik.

2. Szószerkezet és frazémák átvétele: nem csak szavakat, hanem kifejezéseket is kölcsönöznek egymástól a nyelvek. Ezek a kifejezések leggyakrabban szállóigék vagy közmondások.

3. Tulajdonnév – kölcsönzés: általában személynevek és földrajzi nevek átvétele történik a tulajdonnevek kölcsönzése során. Azonban a településnevek lexémakölcsönzéssel, tükörfordítással és olyan hibridszerkezetek kialakulása által kerülhetnek kölcsönzésre, melyek egyik tagja idegen szó, másik pedig fordítás.

4. Betűszókölcsönzés: ez abban különbözik a tulajdonképpeni kölcsönzéstől, hogy az átvett lexikai elem az átadó nyelvben is több szó rövidítéséből jött létre.

5. Hangalakkölcsönzés és visszakölcsönzés: a kölcsönzés során olyan hangalak is bekerülhet a nyelv szókincsébe, melynek már van egy hasonló hangalakú és hasonló jelentésű párja. A hangalakkölcsönzésnek az egyik fajtája a visszakölcsönzés. Visszakölcsönzés során az átadó nyelv az átvevő nyelvben módosult nyelvi elemet kölcsönzi vissza és illeszti be új formájában a saját szókincsébe.

6. Áljövevényszók és szerkezetek: amikor egyértelmű, hogy valamilyen idegen nyelvből vett szóval találkozunk, de az átadó nyelvben nem ismerjük azt a szót vagy kifejezést.

II. Indirekt kölcsönzés alatt az átvett nyelvi elemeknek a befogadó nyelvi elemekkel való helyettesítését értjük. (Kontra 1981: 15)

- Jelentéskölcsönzés: ez a folyamat a legkönnyebben akkor megy végbe, amikor az átadó és átvevő nyelvben is szemantikailag és fonetikailag is hasonló a szó. (Haugen 1950: 220) Lanstyák István is ide sorolja a tükörszó jellegű és vonzatkölcsönzéssel járó jelentéskölcsönzést is. (Lanstyák 1998: 44-46)

- Tükörszavak és tükörkifejezések: Tükörszavaknak tekintjük egy más nyelvi minta alapján fordítással létrejött származék- és összetett szavakat. A tükörkifejezések két vagy több szabad lexémából álló szerkezetek, melyek a szerkezetet alkotó elemek és a jelentés tekintetében is megegyeznek az átadó nyelvi mintával. (Benő 2008: 35-37)

- Hiperpurizmus: ez az a helyzet, amikor a kontaktushelyzetben élő beszélők az idegen vagy másodnyelvi elemeket tudatosan próbálják elkerülni.

III. Hibrid kölcsönzést a szakirodalom a közvetlen és közvetett kölcsönzés együttes érvényesülésének folyamataként nevezi, amely azonosítható a magyar szakirodalomban a részfordítással ismert jelenséggel. (Kontra 1981: 15)

Továbbá a szakirodalom alapján a szókölcsonzésnek 5 típusa van: közvetlen kölcsönzés – ez a másodnyelvi szónak eredeti hangalakjában történő átvétele, ilyen például az a szó, hogy *bulocska* 'zsömle', ukrán/orusz *булочка*.

Második típusa a hangalak kölcsönzés – amikor is az átadó nyelvből bekerült új lexikai elem nagymértékben hasonlít az átvevő nyelv valamelyik elemére és általában csak a végződés mutat különbséget, mint például a referát 'referátum', ukrán/orusz *реферат*.

Harmadik típus a hibrid kölcsönzések- ezek olyan összetett szavak, melyeknek egyik tagja átadó nyelvi elem a másik viszont az átvevő nyelv szókészletének a része, ilyen például a főszesztra, gripp járvány, paszport szám.

Negyedik típus a jelentés kölcsönzés- ez a kölcsönzések azon típusára vonatkozik, amikor az átadó nyelvből nem magát a szót, hanem csak a jelentését emeli át az átvevő nyelv, mint például a *cseppet* szó 'telefonál'.

Az utolsó ötödik típusa a tükörszavak - amikor nem átveszik a beszélők a szavakat, hanem csupán fordítást végeznek, ilyen például *átfordít* 'lefordít' ukrán/orusz *перекладати* (Csernicskó szerk. 2003: 125–138)

III.1. A szókölcsonzés okairól

Leggyakrabban a szókészlet szintjén mutatkozik meg az egymással érintkező nyelvek közötti kapcsolat, mivel a nyelv szókészlete a nyelvi rendszer leglazábban strukturált része, mely könnyen fogad be új elemeket. (Lanstyák 2006: 15) Az egyik legfontosabb kérdés a szókölcsonzés kapcsán, hogy vajon miért is kerül sor az adott nyelvek között lexikai elemek kölcsönzésére.

A kölcsönzés okát Kótyuk István jelentéstani tényezőkkel magyarázza, ebből kiindulva három csoportra osztotta az ungi magyar nyelvjárás ukrán jövevényszavait:

- 1) amelyek új, eddig ismeretlen fogalmakat jelölnek;
- 2) amelyek a már meglévő magyar szavaknak lexikai megfelelői;
- 3) érzelemkifejtő szavak, amelyeknek a magyar nyelvben számos szinonimája van.

(Kótyuk 2007: 75)

Továbbá Kótyuk *A kétnyelvűség és a kárpátaljai magyar köznyelv* c. tanulmányában azt hangsúlyozta, hogy ezeknek a szavaknak a túlnyomó többsége felesleges a nyelvben, mivel az általuk jelölt fogalmaknak már van magyar neve, mivel a magyar megfelelője akkor kerül elő ezeknek a szavaknak, ha a beszélő nagyon ügyel a nyelvhasználatára. (Kótyuk 1991: 67)

A kölcsönzések bekerülését Benő Attila is hasonló okokkal magyarázza:

✓ *kulturális kölcsönzési modell*: a kölcsönzés során az átadó nyelvből olyan sajátos kultúrszavak, történelmi, gazdasági reáliák kerülnek át, amelyek az átvevő nyelvben nincsenek meg;

✓ *presztízskölcsönzési modell*: az átadó nyelv gazdasági és kulturális szempontból követendő minta a kölcsönző nyelvi közösség számára;

✓ *hangalaki expresszivitás*: a kölcsönzött elemek hangalakja szebbnek, kifejezőbbnek tekinthető az átvevő nyelvi változatával szemben;

✓ *a jelölés és kifejezés módjából származó expresszivitás*: ez azt jelenti, hogy a szavak és a kifejezések magukban hordoznak egy úgynevezett egyfajta képszerűséget is. Az átadó nyelvi elem az gyakran kifejezés-értékbeli többlettel rendelkezik, mint az átvevő nyelvbéli megfelelője;

✓ *a negatív tulajdonságokat jelölő jelentésmezők vonása*: a kellemetlen, rossz tulajdonságokat jelölő jelentésmezők (butaság, lustaság, ügyetlenség, erkölcstelenség) körében igen nagy számmal megtalálhatók a más nyelvekből vett kölcsönözszavak;

✓ *nyelvi jelentéskategorizáció*: az egyik nyelv árnyaltabban osztályozhatja a fizikai valóság valamely részletét, mint a másik, s ezáltal információsűrítést visz végbe, amely egy jelzős szerkezet vagy körülírás felváltásánál fontos átvételi ok lehet;

✓ *nyelvi tabu és hangalaki jelöltség*: ez általában a káromkodásoknál, érzelmi megnyilvánulásoknál, átkoknál kifejező elemek átvételére jellemző, mivel ezek egyfajta erős nyomatékkal, színes érzelmi telítettséggel és nagy hangerővel ejtődnek, ami a gyors rögzülésüket és felidézhetőségüket segíti;

✓ *kisebbségi kétnyelvűség és nyelvi feltételek*: sokáig csak azokat az egyéneket nevezték kétnyelvűnek, akik két nyelvet anyanyelvi szinten beszéltek. Ez mára már megváltozott. Ugyanis a kétnyelvűségi helyzetben a nyelvek kölcsönös szerepmegosztásban érvényesülhetnek, ami leginkább ahhoz vezethet, hogy egy adott nyelvi szintér lexikai állományában nyelv használata kerül az előtérbe, s ehhez a szintérhez kapcsolódó dolgoknak gyakran csak a másodnyelvi megnevezését ismeri, ami lexikai kölcsönzéshez vezet, mivel anyanyelvén is ezt használja;

✓ *vizualitás*: mára már nagymértékben megnőtt az írott nyelv szerepe, ami szintén befolyásolja a nyelvi érintkezést. Hiszen a domináns kétnyelvű közösségekben, ahol az államnyelvet és valamely kisebbségi nyelvet is használnak, az állam- és közigazgatás hivatalos megnevezései, a nyilvános tereken olvasható felírások, hirdetések, továbbá a kereskedelmi tevékenység nyelve az államnyelv, ami miatt a kisebbségi nyelvbe is bekerülnek ezek a megnevezések;

✓ *nyelvhasználati gazdaságosságra törekvés*: ez abban az esetben fordul elő, ha a kölcsönzó hangalakja rövidebb, vagyis morfológiailag egyszerűbb az átvevő nyelvi megfelelőjénél, emiatt a beszélők ennek a használatát részesítik előnyben. (Benő 2008: 173-184)

A szókölcönzés okairól a magyar jövevényszó-kutatás szakirodalmában még részletesen foglalkozott Csernicskó István is. Aki szerint a mindennapi használat miatt bekerült kölcsönzavak a megszokás eredményei. (Csernicskó 1995: 139)

III. 2. A szókölcönzés kutatástörténeti áttekintése

A mai napig nem került még arra sor, hogy a több évszázad során felhalmozódott tudásanyagot kutatástörténeti szempontból teljes körűen összefoglalják. Az egyes nyelvészeti munkák azonban foglalkoztak és foglalkoznak a korábbi, általában az adott kérdéskör kapcsán született munkák bemutatásával és elemzésével. (Gazdag 2018: 29)

Gáldi László dolgozta fel a szláv-magyar kapcsolatok kutatástörténetének a kezdeti időszakát a *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* című folyóirat első és második számában. (1955, 1956) Hozzá hasonlóan még Fried István neve is megemlíthető a témában, ő ugyanis több tanulmány keretében is foglalkozott a korai magyarországi szlavisztika alakulásával. (vö. Fried 1969; 1974) Továbbá még Bárczi Géza foglalta össze a magyar nyelv jövevényszavait vizsgáló kutatásokat, valamint a szláv jövevényszavakkal kapcsolatos vizsgálódásokat a *Magyar szókincs eredete* (1951: 24-91) című munkájában.

Megemlítendő itt még Mollay Károly neve, aki a Jövevényszó-kutatásunk 1945-től 1954-ig című tanulmányát egyfajta folytatásként készítette el a Bárczi-féle kutatástörténetnek, amely szintén kitér a szláv a szláv jövevényszavak kutatására is (1958: 152-153) A vizsgált korszak e témakörében egyik legjelentősebb munkája jelent meg Kniezsa Istvánnak *A magyar nyelv szláv jövevényszavai I.* címmel. Ennek a munkának a második kötetét nem fejezte be.

Azonban az egyik igazán jelentős, és legteljesebb feldolgozás a magyarországi szláv nyelvtudomány történetének az 1990-ben megjelenő *A magyarországi szláv nyelvtudomány bibliográfiája 1985-ig* képezi. (Gazdag 2018: 29-30)

A magyar-szláv etnikai és nyelvi érintkezés kezdetének a kérdésével foglalkozott Asbóth Oszkár (1893:42) is. Aki szerint „a szláv szók javarésze egy, az ószlovén nyelvvel a legszorosabb rokonságban lévő nyelvből került nyelvünkbe, még pedig valószínűleg a honfoglalásra következő legelső századokban”. Azonban Munkácsi Bernát ezzel szemben

a következő megállapításokra jutott a magyar–szláv etnikai és nyelvi kapcsolatok kezdeti időszakát vizsgálva:

❖ A magyarok és a szlávok etnikai és nyelvi érintkezésének kezdetei a honfoglalásnál is régebbiek s a magyarok Feketetenger melléki tartózkodásának korszakába teendők.

❖ Különösen a nyelvi hatás terén, ezen korból valóknak kell tekintenünk – hacsak határozott történeti, vagy nyelvészeti körülmények az ellenkezőt nem bizonyítják – közkeletű, valamint ószlovén, oláh-szláv és orosz hangalkotású szláv jövevényszavainkat.

❖ A mai hazánk területén a szláv népséget jelentéktelen az etnikai és nyelvi hatás szempontjából tekintetbe alig vehető számban találhattak.

❖ A magyar nyelv szláv elemeiből levonható műveltség és őstörténeti következtetések még szintén a honfoglalást megelőző korban alakultak ki, ez vonatkozott pl. az iparra, házi életre, földművelésre.

❖ A szláv etnikai és nyelvi hatás ősi rétegével szemben még beszélhetünk egy már újabb kori, a jelen haza területén történt érintkezésből származott réteg is, mely főképp délszláv jellegű. Ilyen például a legrégebbi állami intézményeink egyik legrégebbi szava a megye, régi megya is (= horv., szerb medja), mely, ha hazánk szláv lakosságának főtömege ószlovén fajta nyelvet beszélt volna, mindenesetre mesgyének (ószlov. mezda) hangzanék.

Továbbá még Melich János (1902: 39-40) Asbóth Oszkár fenti kijelentését kétségbe vonva arra is felhívja a figyelmet, hogy Asbóth maga is belátta, hogy ennek a kérdésnek a vizsgálata még kezdeti szakaszban van, és ha most az új szempontok szerint vizsgálnák a kérdést, akkor az eredményeket is meglehetősen eltérőek lennének az eddigieknél. Az új eredmények lehetőségének igazolásául említi Asbóthnak azt az Oblák, Vondrák és Jágić által már cáfolt nézetét is, miszerint a keresztény terminológia „a nagy morva birodalomban alakult meg”. (Gazdag 2018: 31–32)

Az XIX. század óta, amikor kifejlődött a tudományos igényű nyelvkutatás, az újgrammatikusoktól kezdve az etimológusok alapvető szempontja a hangtani-hangtörténeti szempont volt. A jelentéstani szempontot következetesebben kutatni, majd csak az újgrammatikus iskola válságának jelentkezése után kezdték. A jelentéstani szempont érvényesítése nagy előrelépést jelentett a nyelvtudomány terén, valamint hozzájárult a szókincs történeti alakulásának, és egyes nyelvek közötti szókincsbeli hatások vizsgálatában. A hangtörténeti és a jelentéstani szempont együttes alkalmazása sem elég ahhoz, hogy vizsgálja a szláv nyelvek és a magyar nyelv szókincsének kölcsönhatását, tehát ennek következtében nem ismerjük meg teljes mértékben a szókölsönzés

folyamatának belső törvényszerűségeit. Ami azért van, mert az etimológusok nem veszik figyelembe a szó alaktani oldalát sem az átvevő, sem az átadó nyelvekben.

Ez a két megállapítás arra vonatkozik, hogy milyen szerepe van a szókölcsonzésben részvevő, vagyis az átadó és átvevő nyelvek morfológiai rendszerének. A morfológiai egyezések a nyelvrokonság egyik ismervét jelentik: a rokon nyelvek tehát alaktani rendszerükben történetileg feltétlenül azonosak és a mai állapotukban is közelebb állnak egymáshoz, mint a nem rokon nyelvek. Ebből arra következtethetünk, hogy minél ősbibb átvételről van szó a rokon nyelvek közt történő szókölcsonzésben a szó morfológiai rendszere annál kisebb. A minél fiatalabb átvételek vizsgálatánál azonban, a rokon nyelvek közt történő átvételekről van szó, annál nagyobb a morfológiai rendszer szerepe. Azonban a legnagyobb szerepe a genetikailag nem rokon, tehát egymástól idegen nyelvek közt történő szókölcsonzésben van. (Sulán 1961: 149–150)

IV. A KUTATÁSRÓL

IV.1. A kutatópont bemutatása

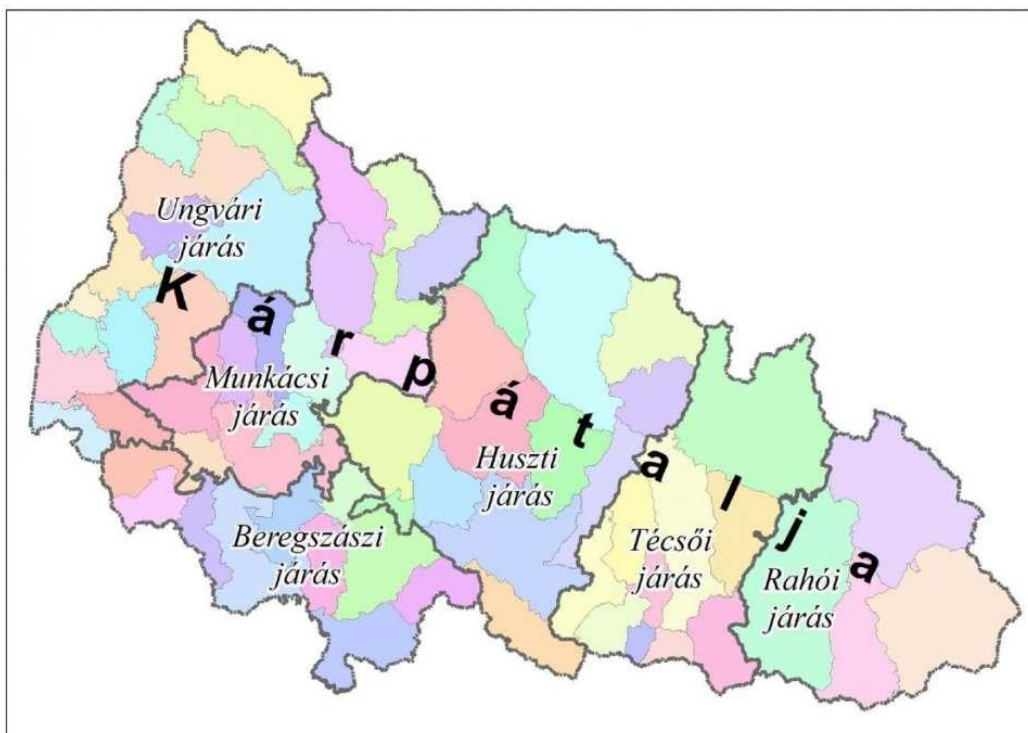
2015-ben került elfogadásra Ukrajna Legfőbb Tanácsa által az Önkormányzatok önkéntes egyesüléséről szóló törvény, amellyel a decentralizációs reform vette kezdetét. A reform eredményeként kistérségbe szerveződtek a helyi városi és falusi önkormányzatok. 2020. július 17-én megszavazásra került, *A járások létrehozásáról és megszüntetéséről szóló rendelet* Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa által, ennek következménye, hogy lezárult a decentralizációs folyamat jogi szabályozása: 490 járás szűnt meg Ukrajnában, a járások száma lecsökkent, 136 új járás alakult. A helyhatósági választások, amelyekre 2020. október 25-én került sor, már az új közigazgatási felosztás szerint zajlottak.

1. térkép. A 2020-as decentralizáció előtti Kárpátalja közigazgatási felosztása
(Készítette: Molnár D. István)

A fenti 1. térképen Kárpátalja 13 járása látható, amely helyén jelenleg 6 járás maradt (Ungvári, Munkácsi, Beregszászi, Huszti, Técsői és Rahói járás), amely a 2. térképen látható, továbbá 64 kistérségbe szerveződött a korábbi 337 helyi önkormányzat. A kistérségek szerveződésének a következménye, hogy jelentős csökkenésnek indult a magyar nemzetiségűek és anyanyelvűek aránya. Ukrajnában a decentralizációs reform következtében az egyetlen magyar többségű járás is megszűnt, mivel a Beregszászi központú járás a korábbi Beregszászi járás, két korábbi munkácsi járási település, illetve a Nagyszőlősi járás,

ahol többségben ukránok vannak, továbbá az Ilosvai járás néhány településének az összevonásából jött létre.

2. térkép. Kárpátalja 2020-tól lévő közigazgatási felosztása

(Készítette: Molnár D. István)

A Mezőkaszonyi Kistérség öt községi tanács, összesen nyolc település egyesülésével jött létre, települések a következők: Mezőkaszony, Zápszony, Beregsom, Rafajnaújfalú, Csonkapapi, valamint az önálló tanáccsal eddig sem rendelkező települések Hetyen, Kispapi, Kastanovo. 2020. december 22-én került sor az önkormányzat polgármesterének és a 26 tanács képviselőinek a megválasztására. 2021. január 9-én történt az ünnepélyes átadás a megválasztott polgármester és képviselők körében, ahol a helyi választási bizottság a Mezőkaszonyi Községi Tanács épületében adta át a választási győzelmüket igazoló jegyzőkönyvmásolatát. Majd ezt követően Tóth Sándor letette a polgármesteri esküt a törvényeknek megfelelően. (Forrás: karpataljalap.net)

Korábbi kutatásom során már vizsgáltam a kárpátaljai nyelvhasználattal kapcsolatos kérdéseket, ezen belül is a kölcsönszavak használatának gyakoriságát Zápszony településén. Jelen kutatásomat kiterjesztettem a 2020-ban megalakult Mezőkaszonyi Kistérségre, ahol az államnyelvi hatást vizsgáltam a magyar lakosság nyelvében. 2020. január és február között kérdőívezés keretében történt az államnyelvi hatás vizsgálata a Mezőkaszonyi Kistérség településein élő magyar lakosság nyelvében.

IV.2. A kutatás során használt kérdőív bemutatása

A kérdőív szociolingvisztikai kérdéseket is tartalmazott a nyelvjárási kérdések mellett. A szociolingvisztikai kérdések a megkérdezett személyek szociológiai adataira (nem, kor, nemzetiség), nyelvismeretére (anyanyelv, idegen nyelvtudás stb.), iskolai tannyelv vizsgálatára térnek ki.

A kérdőívben zárt és nyitott kérdések is szerepelnek, amelyekkel a megkérdezettek kódváltási szokásait vizsgáltam.

A kérdőív nyelvjárási részét különböző kérdéstípusok alkotják, mint a tárgyképek bemutatása, meghatározások megnevezése, továbbá, hogy mennyire ismeretesek azok a tevékenységek, dokumentumok, intézmények, foglalkozások, amelyek az orosz/ukrán nyelvből lettek átvéve.

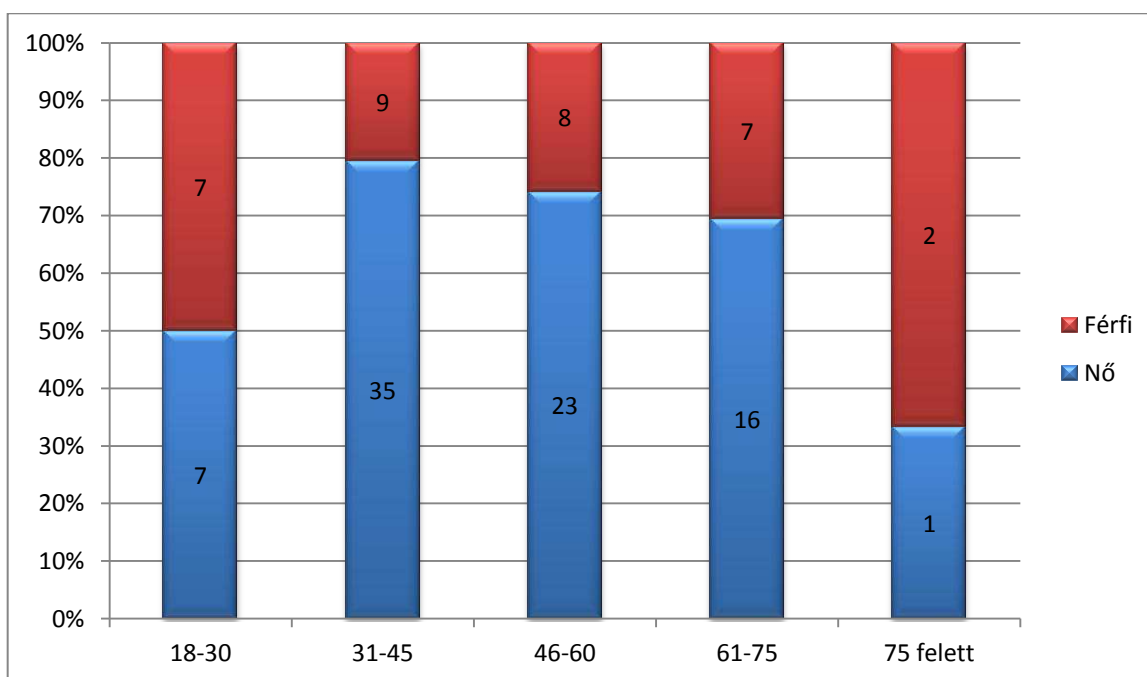
IV. A kutatási eredmények bemutatása

A kérdőív lekérdezése személyes megkereséssel történt, az alábbi táblázatban szereplő településeken.

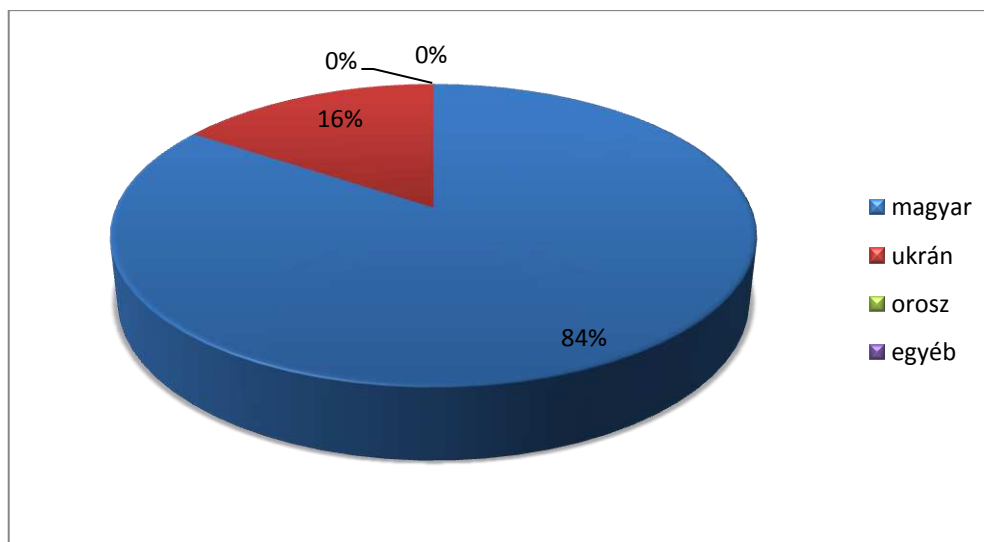
Település	Kérdőív száma
Mezőkaszony (Косонь)	19
Zápszony (Запсонь)	20
Beregsom (Шом)	20
Rafajnaújfalu (Рафайново)	19
Csonkarapi (Попово)	20
Hetyen (Гетен)	17

1. táblázat. A kérdőívek száma az érintett településeken

A válaszadók a következő korcsoportokból kerültek ki: 18-30; 31-45; 46-60; 61-75; 75 felett. A kérdőívet összesen 83 nő és 32 férfi töltötte ki.

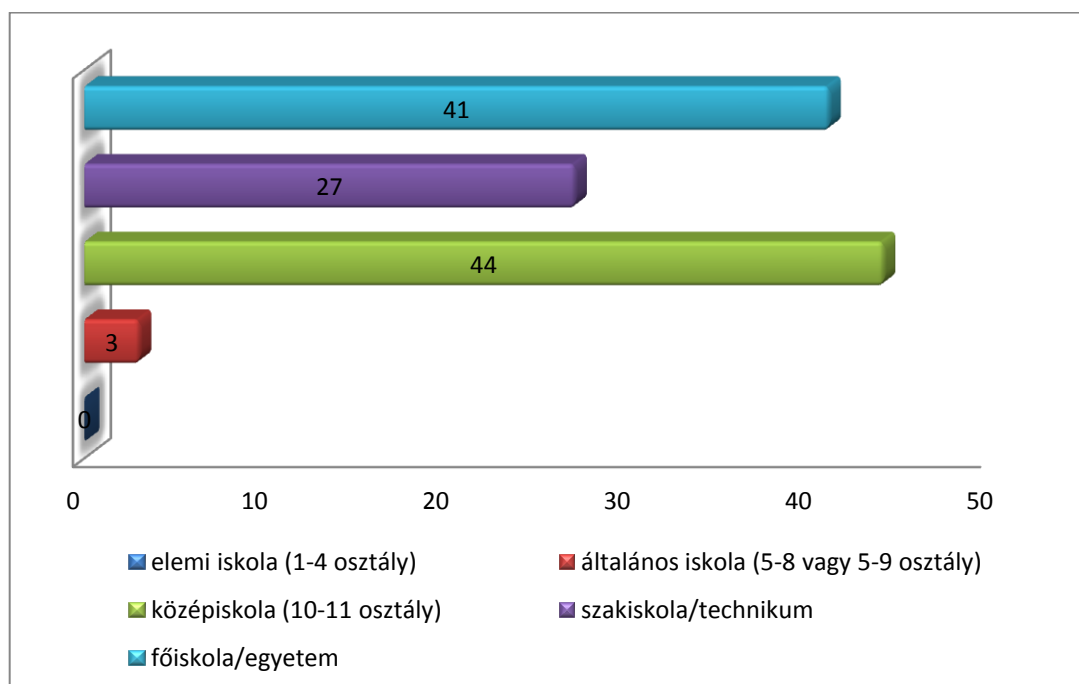

1. ábra. A válaszadók neme és életkora

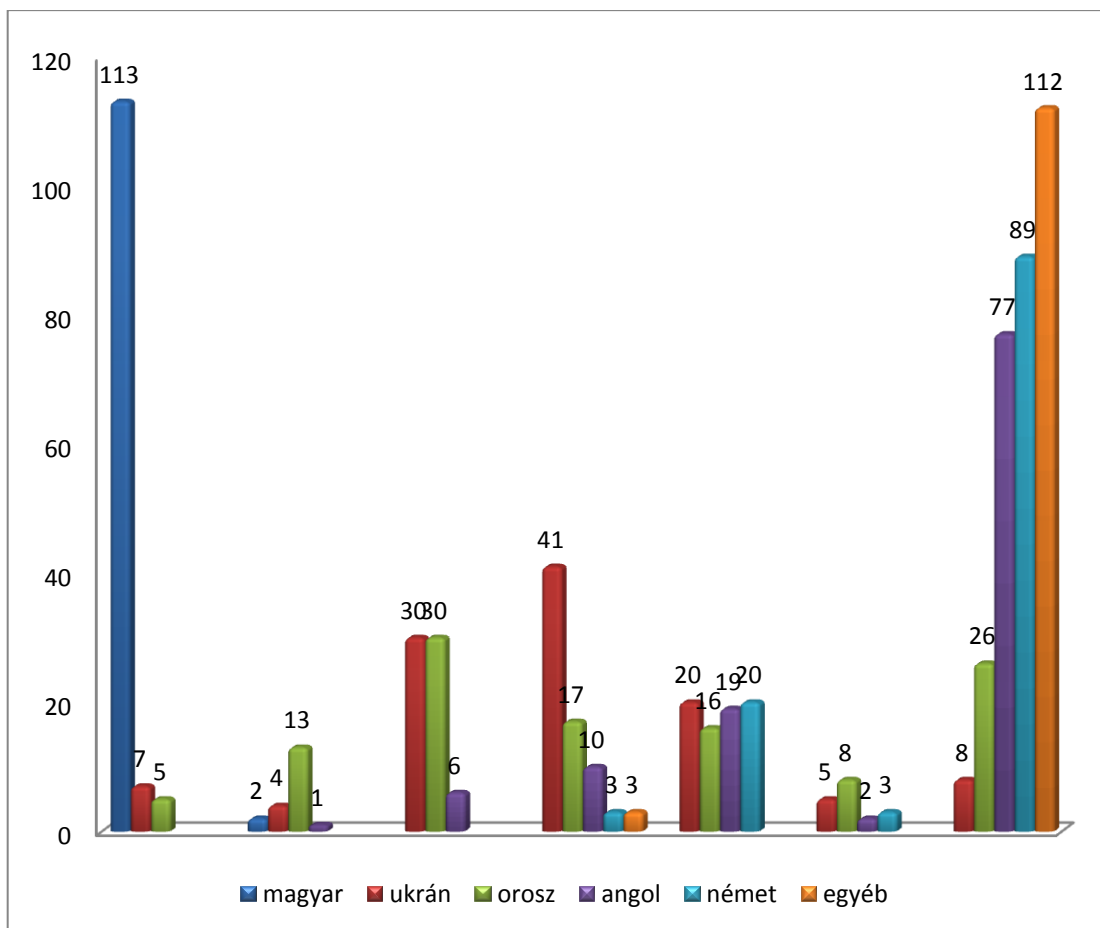

2. ábra. A válaszadók nemzetisége

A válaszadók közül 97 személy magyar nemzetiségűnek, 18 személy ukrán nemzetiségűnek vallja magát. A 115 adatközlőből 114-en magyar anyanyelvűek, 1 személy ukrán anyanyelvű. A nagy számban előforduló magyar nemzetiségű és anyanyelvű adatközlők száma leginkább azzal magyarázható, hogy a Kistérség települései korábban a Beregszászi járáshoz tartoztak. A járás soknemzetiségű terület, ahol a magyaroké a legjelentősebb kisebbség, mindössze 76,1%, az ukránoké 10,8%, a cigányoké 4,1%. (Lehoczky 1996)

3. ábra. A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége

4. ábra. A válaszadók idegennyelv-tudása

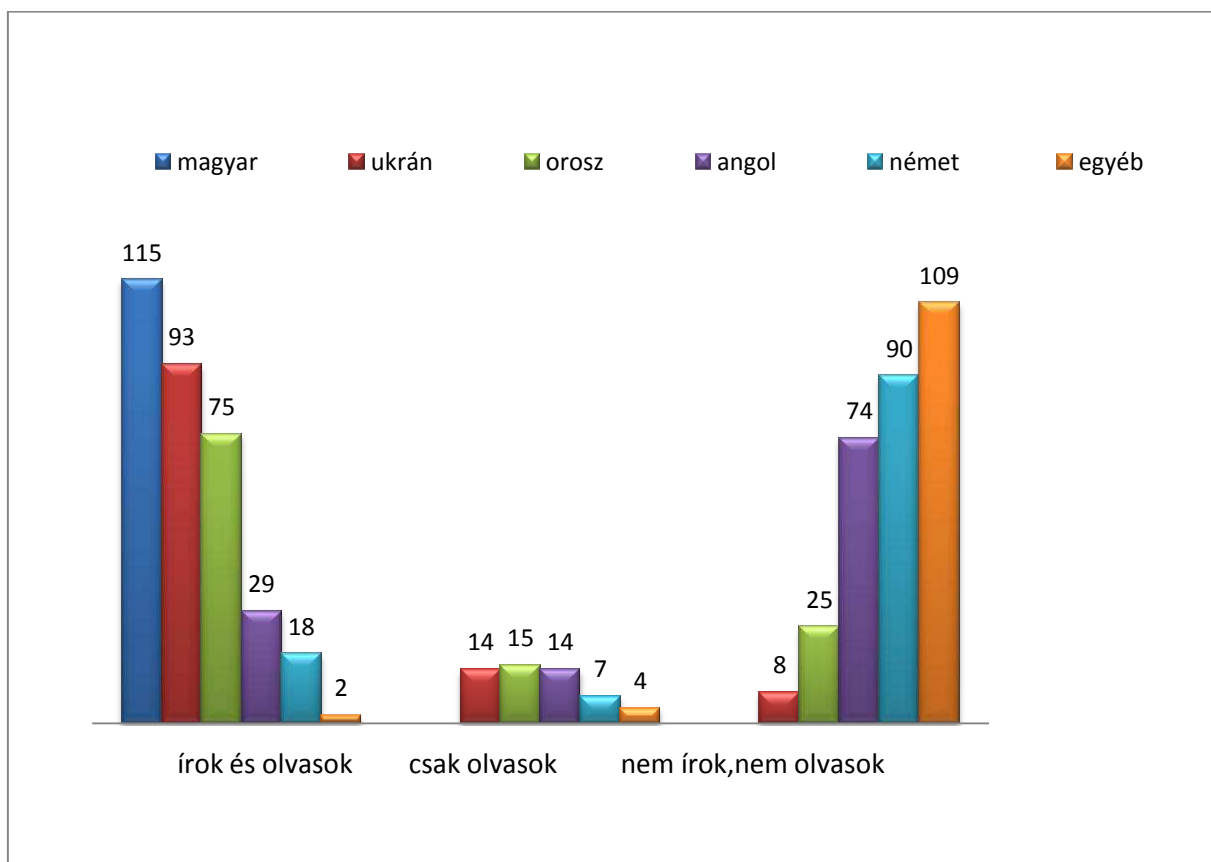
Az állampolgárok nyelvtudására is nagy hatással van a nyelvpolitika. Kárpátalján a tárgyalt korszakokban más nyelvet kellett elsajátítani azoknak az egyéneknek, akiknek nem volt anyanyelve az épp aktuális államnyelv. A nyelvpolitikai változások továbbá hatással vannak az idegen nyelvek oktatására is. A régióban a latin és a német nyelv volt előnyben a 20. század első felében. A 20. század végére a német nyelvet felváltotta az angol, ennek következtében mára már a legtöbb kárpátaljai iskolában az angol nyelvet tanítják idegen nyelvként. (Csernicskó 2013:355-356)

A nyelvtudásra vonatkozóan 3 kérdés szerepel a kérdőívben. Az egyik ilyen kérdésben az adatközlők idegen nyelv - tudását vizsgáltam, vagyis, hogy milyen szinten beszélnek a magyar, ukrán, orosz, angol, német és egyéb nyelveket.

A megkérdezettek közül 113 adatközlő *anyanyelvi szinten* beszéli a magyar nyelvet, 2 adatközlő a *nagyon jól* lehetőséget választotta. A Kistérség nyelvhasználatának vizsgálatánál is megmutatkozott, hogy az ukrán és orosz nyelveket jóval kevesebb adatközlő beszéli. Az orosz nyelv ismerete leginkább a 46-60, illetve 61-75 közötti korcsoportra volt jellemző. Ez azzal magyarázható, hogy a második világháború után a

szovjet hatóságok nagy hangsúlyt fektettek az orosz nyelv oktatására. Az említett korcsoportokon belül 3 adatközlő egyéb nyelvként a franciát jelölte meg. Ez magyarázható azzal, hogy a Szovjetunióban idegen nyelvként a német mellett még oktatták a francia és angol nyelvet is. A tanulók választhattak e három nemzetközi nyelv közül. (Orosz-Beregszászi-Cserniczkó-Bátyi 2011:255-264) Az 1991-es függetlenné vált Ukrajnában az addig kötelező orosz nyelvoktatást felváltotta az ukrán nyelv oktatása, így az ukrán nyelv vált kötelezővé. (Cserniczkó 2013:356) Az adatközlők közül a 18-30 év közötti korcsoportnak volt része kötelezően tanulni az ukránt, mint államnyelvet. Az eredmények alapján az említett korcsoportnál azonban mégsem mutatkozott magas ukrán nyelvtudás, hasonló eredmények születtek az orosz nyelvtudás kapcsán, ami azzal magyarázható, hogy 1995-től már az orosz nyelv nem volt kötelező az oktatásban.

A fiatalabb korosztálynál az angol nyelv ismerete sokkal jellemzőbb volt, bár itt sem mutatkoztak kimagasló eredmények. Az idegen nyelvek ismeretének a Kistérségben azzal magyarázható, hogy az iskolában egyáltalán nem fektetnek nagy hangsúlyt ezeknek az oktatására, sőt a fiatal korosztály az ukrán nyelvet a nem megfelelő oktatás miatt nem tudja elsajátítani.

5. ábra. A válaszadók írni, olvasni tudása

Az eredményekből megfigyelhető, hogy az adatközlők közül mindenki tud írni és olvasni az anyanyelvén, azonban ez a szám már csökkeni látszik a korábbi, illetve mostani államnyelvnél. Legfőképpen a 18-30 év közötti korcsoportnál volt megfigyelhető az orosz nyelv ismeretének a hiánya, de jellemző ez az ukrán nyelvre is. Ez azzal magyarázható, mint már korábban is említettem, hogy a kárpátaljai magyar iskolákban módszertanilag nem megfelelően van oktatva az államnyelv, illetve az idegen nyelvek sem. Mindemellett még az is óriási hátrányt jelent, hogy számos iskolában pedagógus és tankönyv hiánnyal küszködnek. (Beregszászi 2004: 12)

Az angol, német nyelv ismeretének esetében a korcsoportoknál ez az arány pont fordítva mutatkozik meg, az idősebb korosztálynál megfigyelhető volt, hogy a legtöbb 74 adatközlő nem ír és nem olvas angolul, illetve a németnél ez a szám még magasabb volt.

Az 5. ábrán továbbá az egyéb nyelveknél megmutatkozik, hogy 6 adatközlő magasabb szinten ismer egyéb nyelvet is, az egyéb nyelvre 3 adatközlő írta a francia nyelvet, ebből 1 adatközlő *írok és olvasok* opciót, további 2 adatközlő a *csak olvasok* opciót választotta.

A kérdőív további részében a nyitott kérdéseknél az adatközlők kódváltási szokásait vizsgáltam. Azzal kapcsolatban kellett kifejtetniük az adatközlőknek a véleményüket, hogy milyen nyelvválasztási stratégiákat használnának akkor, ha egy társaságban az egyik beszédpartnerük nem beszélne magyarul.

Az eredmények alapján azt a következtetést vontam le, hogy a válaszadók többsége, 60%-a szolidaritásból váltana nyelvet, vagy megpróbálna a beszélő nyelvével kommunikálni, a válaszadók 9%-a csak oroszul beszélne, mivel azaz egyetlen nyelv, amit az anyanyelvén kívül tud, 32%-a azonban nem váltana nyelvet, csak a saját nyelvén beszélne a társaságban, mivel negatívan viszonyulnak az ukrán nyelvhez, így nincsenek tekintettel azokra, akik nem beszélnek ezt a nyelvet, tehát semmi esetre sem próbálnának megértetni magukat más nemzetiségű személyekkel. Néhány válasz:

Szolidaritás

Barátaimmal magyarul, ha van a társaságban más nemzetiségű (orosz, ukrán) nekik fordítok, velük úgy beszélek. [Zápszony, Nő, 31-45 éves korcsoport]

Választanám a számunkra legközelebb álló nyelvet, amelyen mindannyian a legkönnyebben értjük meg egymást. [Papi, Nő, 18-30 éves korcsoport]

Magyarul beszélgetnék, de tekintettel más nemzetiségűekre nyelvet váltanék. [Som, Nő, 31-45 éves korcsoport]

Próbálnék alkalmazkodni, megtalálni azt a nyelvtípust, amelyen mindenki tudna valamilyen szinten kommunikálni. [Rafajna, Férfi, 61-75 éves korcsoport]

Magyarul és ha ukrán a személy, aki nem tud magyarul, akkor időközönként vele az anyanyelvén, hogy ő is részese legyen a társalgásnak. [Hetyen, Férfi, 31-45 éves korcsoport]

Orosz, ukrán. Kifejezném tiszteletem a más nemzetiségű személy iránt. [Kaszony, Férfi, 61-75 éves korcsoport]

Magyarul folytatnám, mert többségben vagyunk. [Papi, Nő, 31-45 éves korcsoport]

Magyarul. Magyarok a barátaim, az ismerőseim többsége. Próbáljon megtanulni magyarul. [Kaszony, Nő, 46-60 éves korcsoport]

Csak magyarul, tanuljon meg ő is ezen a nyelven beszélni. [Zápszony, Férfi, 18-30 éves korcsoport]

A Kistérség nyelvhasználatának vizsgálatakor arra is rákérdeztem, hogy *Volt-e már olyan helyzet, hogy egy beszélgetés során több nyelvet is használt, vagy esetleg nyelvet váltott? Milyen esetben, miért?*

Az adatközlők 81%-a volt már olyan helyzetben, ahol nyelvet kellett váltaniuk. A legtöbben hivatalban, boltban, piacon váltott már át ukrán nyelvre, illetve baráti társaságban, ahol mindenki ukránul beszélt. Azonban az adatközlők 19%-a még nem került olyan helyzetbe ahol szükség volt más nyelvre váltani, arra hivatkoztak, hogy nem tudnak az anyanyelven kívül más nyelvet, így nem is tudnának más nyelvre váltani. Néhány előforduló válasz:

Igen, amikor a társaságban senki sem beszélt magyarul, ilyenkor összeszedem minden ukrán tudásom, és megpróbálok ezen a nyelven kommunikálni. [Papi, Nő, 35-45 éves korosztály]

Igen, ha valamilyen hivatalban próbáltam magam megértetni, de ukránul ez nem sikerült teljesen, akkor magyar nyelvvel folytattam tovább. [Kaszony, Nő, 18-30 éves korosztály]

Igen, az orosz és az ukránban sok a közös szó. [Hetyen, Férfi, 61-75 éves korosztály]

Igen, mivel a családom tagjai több nyelven beszélnek. [Rafajna, Nő, 46-60 éves korosztály]

Az ukrán nyelvet folyamatosan használnom kell munkámból kifolyólag is, de elég egy bevásárlás, ügyintézés, tankolás, egyre több helyen csak ukránul fogadnak. Az angolt

pedig egy holland segélyszállítmány kapcsán használtam. [Som, Nő, 35-45 éves korosztály]

Igen volt, vásárlás közben az üzletben váltottam magyarról ukrán nyelvre. [Zápszony, Nő, 46-60 éves korosztály]

Nem, mert csak magyarul beszélek. [Rafajna, Nő, 35-45 éves korosztály]

Nem volt, mivel a magyaron kívül semmilyen más beszédet nem tudok. [Zápszony, Férfi, 18-30 éves korosztály]

A kérdőívben szereplő, következő nyelvhasználati kérdéssel arra kerestem a választ, hogy használunk-e magyar beszédünkben olyan szavakat Kárpátalján, amit Magyarországon nem értenek meg. Az adatközlők 91%-a úgy gondolja, hogy igen használunk olyan szavakat magyar beszédünkben, amelyet Magyarországon nem értenének, 8%-a viszont ellenkezőleg gondolja, a nem opciót jelölte válaszul.

A kérdőívben rákérdeztem arra is, hogy *Mi a véleménye arról, ha valaki ukrán/ orosz szavakat is használ magyar beszédében?* A kapott válaszokat három csoportra osztottam, vannak, akik negatívan viszonyulnak ehhez, így nem is használnak, előfordulnak olyanok, akik szerint ez itt Kárpátalján teljesen természetes nyelvhasználati jelenség, illetve azok, akik helytelennek gondolják, mégis használnak kölcsönszavakat.

A 115 adatközlőből 84-en (73%) természetes jelenségnek gondolják ezt itt Kárpátalján, nem szépnek, illetve helytelennek vélte 20 adatközlő (17%), 11 adatközlő viszont azt nyilatkozta, hogy nem használja, illetve megpróbál arra odafigyelni, hogy ne használjon magyar beszédében ukrán/ orosz szavakat.

A kölcsönszavakat természetes jelenségnek gondolja

Attól függ, milyen környezetben használja. Nálunk ez természetes. Nyilván, ha olyan környezetben él, ahol ez természetes, nem okoz problémát, de Magyarországon vagy egy hivatalban nem előnyös így beszélni, mert nem értik meg. [Papi, Nő, 31-45 éves korcsoport]

A helyi nyelvjárás, a nyelvek kölcsönhatása révén ez teljes mértékben érthető jelenség. Csak színesíti a nyelvhasználatunkat. [Kaszony, Nő, 31-45 éves korcsoport]

Az, hogy mivel Ukrajnában élünk és tanuljuk az ukrán nyelvet, ezért akaratlanul is belekeverednek ukrán szavak magyar mondatainkba. Szüleinktől és nagyszüleinktől is így hallottuk, és így tanultunk meg beszélni. [Hetyen, Nő, 31-45 éves korcsoport]

Szerintem ez Kárpátalján elkerülhetetlen, mert hatással vannak egymásra az itt élők nyelvei. [Rafajna, Nő, 46-60 éves korcsoport]

Akik itt, Kárpátalján születtek és éltek észre sem veszik, de ismerik, használják nap, mint nap. Ilyen a zsárenéj, krumpli és még sorolhatnám. Nyelvhasználatunk, kultúránk része. [Som, Nő, 31-45 éves korcsoport]

Megértem, mert Kárpátalján nem ukránul vagy oroszul beszélnek a nem magyarok, hanem kárpátaljai nyelven. Ahol belefér akár egy orosz vagy adott esetben egy ukrán szó is. [Zápszony, Férfi, 46-60 éves korcsoport]

Nem tarja helyesnek, mégis használja

Nem helyes, de mégis használom. [Hetyen, Nő, 46-60 éves korcsoport]

Nem tartom helyesnek, szerintem nem kell keverni a szavakat. [Hetyen, Férfi, 46-60 éves korcsoport]

Lehet valaki megszokásból elköveti ezeket a hibákat, de én ezt nem tartom helyesnek. [Rafajna, Férfi, 61-75 éves korcsoport]

Használok olyan szavakat, de nem tetszik, mivel helytelen. [Som, Nő, 31-45 éves korcsoport]

Nem használ kölcsönszavakat

Én nem használok, mivel az az ember nem tud teljesen magyarul beszélni. [Rafajna, Nő, 31-45 éves korcsoport]

Nem használom, nem helyes. [Zápszony, Nő, 61-75 éves korcsoport]

Sajnos, hogy sokan használnak, pedig ez így nem helyes, Én arra törekszem hogy ne használjak olyan szavakat. [Hetyen, Férfi, 31-45 éves korcsoport]

Az eddigi eredmények alapján látható, hogy a Kistréség magyar lakosainak véleménye szerint az ukrán vagy orosz nyelvből átvett szavak használata itt Kárpátalján természetes jelenségnek számít.

Ehhez a jelenséghez kevesen viszonyulnak negatívan. A kérdőívben arra is rákérdeztem, hogy *Ön szokott-e magyar beszédében ukrán vagy orosz szavakat használni? Milyeneket?*

Hasonló eredmények jöttek ki, mint az előző kérdésben. A válaszadók 71%-a azt válaszolta, hogy ő igen használ kölcsönszavakat, 29%-a viszont próbál odafigyelni a beszédére, ezért nem használ kölcsönszavakat.

A válaszadók, akik használnak kölcsönszavakat magyar beszédükben a következőket írták: *szvetafor* (jelzőlápma) 2 adatközlő, *bulocska* (zsemle) 11 adatközlő,

szosziszki (virslis) 6 adatközlő, *varenyiki* (húsos derelye), *topliva* (gázolaj) 3 adatközlő, *furik* (talicska) 4 adatközlő, *pricep* (utánfutó) 4 adatközlő, *kasszir* (pénztáros) 6 adatközlő, *szesztra* (nővér) 4 adatközlő, *pápka* (irattartó) 4 adatközlő, *grecka* (hajdina) 14 adatközlő, *tumbocska* (éjjeliszekevény), *májka* (atléta) 8 adatközlő, *poddon* (raklap), *gripp* (influenza), *zájáva* (kérvény), *sárovoj* (gömbtámasz), *subler* (tolómérő), *kártocska* (fejlap) 2 adatközlő, *szilszovet* (községháza) 5 adatközlő, *apteccka* (elsősegélydoboz) 2 adatközlő, *marsutka* (kisbusz) 6 adatközlő, *csájnik* (teáskanna) 3 adatközlő, *bomzs* (hajléktalan), *povorot* (index) 3 adatközlő, *szprávka* (igazolás) 4 adatközlő, *zákuszka* (kísérőital) 3 adatközlő, *paszport* (személyi igazolvány) 13 adatközlő, *stráf* (bírság), *patika* (gyógyszertár), *sztolova* (étkeзде), *pácska* (csomag), *dohovor* (szerződés), *bordacsok* (kesztyűtartó), *bákál* (sörös korsó), *manyiska* (megkülönböztető), *bilet* (menetjegy), *protokol* (jegyzőkönyv), *kompjuter* (számítógép), *komplekt* (összes), *szkorájá* (mentő), *szetka* (szatyor), *sinel* (télikabát).

A kérdőív további részében a kölcsönzavak ismeretét vizsgáltam. A következő kérdés tehát az volt, hogy *Ön szerint megfelelően hangzanak-e az alábbi mondatok?* Ha a mondatokat nem vélték megfelelőnek, akkor ki kellett javítani őket. A mondatok a következők voltak:

1. *Elszakadt a kroszovkim, kénytelen vagyok újat venni.*

A válaszadók többsége, 90%-a javítani kívánt ezen a mondaton, 10%-a szerint viszont rendben van így. A mondatban szereplő *kroszovkim* szót a következőkre javították: sportcipő (88-an), tornacipő (13-an), edzőcipő (2-en) dzseki.

2. *Megint feljebb ment a grecka és a rízs ára.*

Az adatközlők 63%-a javított a mondaton, 37%-a jónak vélte. A válaszadók a következőkre javították a mondatban szereplő *grecka* és *rízs* szavakat: hajdina (66-an), tatarka (5-en), barna kása. A *rízs* szót 23 adatközlő javította kása szóra.

3. *Szalámit akartam venni, de csak szosziszkit kaptam a boltban.*

A válaszadók 12%-a a mondatot helyesnek vélte, a többsége 88%-a viszont javított a mondaton. Akik javítottak a mondaton a *szalámi*, illetve a *szosziszki* szavakat nem tartották helyesnek, a következőkre javították az említett szavakat: *virslis* (100-an), 1 adatközlő a *szalámi* szót javította *kolbász* szóra.

4. *Az idén nagyon sokba került a remont.*

Az adatközlők 78%-a javított a mondaton, 22%-a jónak gondolta. A mondatban szereplő *remont* szót javították a következőkre: *felújítás* (63-en), *javítás* (16-an), *tatarozás* (10-en), *szereelés* (1).

A következő kérdéssel azt vizsgáltam, hogy az adatközlők közül hányan tudják megnevezni az ukrán/orusz nyelvekből kölcsönzött tevékenységek magyar megfelelőit.

remontol – az adatközlők közül 6-an nem nevezték meg a magyar megfelelőjét. A két leggyakoribb megnevezés a javít (40-an), illetve a felújít (50-en) szavak voltak. Azonban előfordultak olyan magyar megnevezések, mint az autót szerel (1), szerel (15-en), tervez (1), tataroz (2).

szoljarkázik – 20 adatközlő nem tudta a magyar megfelelőjét. A válaszadók közül a legtöbben, 44-en a gázolajozik magyar megnevezést írták. További 51 adatközlő valamilyen magyar nyelvi megnevezést: olajoz, üzemanyagol, petrózik, tankol, építkezik, benzinel, üzemanyagot forgalmaz, tankoló, toplivázik.

stukaturoz – a válaszadók közül 13-an nem nevezték meg a szó magyar megfelelőjét. A legtöbben, mindössze 75-en a vakol magyar megnevezést használják. További magyar megnevezések a következők voltak: burkol (3-an), malterezik (1), falat pucol (6-an), glettel (5-en), javít (5-en), alapoz (1), építész (1), falaz (2-en), épít (1), tataroz (2-en).

zákázál – A 115 adatközlőből mindössze 3-an nem nevezték meg a magyar megnevezését. A leggyakoribb magyar megnevezés a rendel szó volt, mindössze 110 adatközlő használja. A válaszok között azonban előfordult még a parancsol (1), magyaráz (1), magyar megnevezések is.

traktál – A válaszadók közül 35-en nem nevezték meg a tevékenység magyar megfelelőjét. A leggyakoribb a rábeszél (21-en), és a kínálgat (18-an) megnevezések voltak. További válaszok: kényszerít (1), terhel (7-en), készít (1), ellátás (3-an), untat (2-en), kiszolgál (1), jól tart (1), magyaráz (1), segít (1), eltesz valamit (1), töm (1), szétoszt (1), etet (4-en), erőltet ráfele (1), fáraszt (2-en), vendégel (4-en), pakol (4-en), nyomaszt (2-en), sorol (1), tukmál (1), elhalmoz (1).

provirál – 101 adatközlő nevezte meg a tevékenység magyar megnevezését. A legtöbben, mindössze 96 adatközlő használja, az ellenőriz magyar megnevezést. A válaszok között azonban előfordultak a következő megnevezések: irányít (1), felügyel (1), kioktat (1), átnéz (1), rendelést vesz fel (1). A válaszadók közül 14-en nem tudták megnevezni a tevékenység magyar megfelelőjét.

fabrikál – A válaszadók közül 19-en nem nevezték meg a tevékenység magyar megfelelőjét. A legtöbbször előforduló megnevezés a barkácsol (29-en), és a farag (25-en) szavak voltak. További előforduló megnevezések a tevékenységre: készít valamit (9-en), eszkábál (2-en), vág (3-an), mesterkedik (1), szerel (5-en), alkot (6-

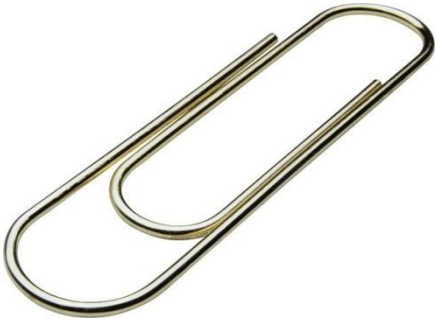

an), készít (3-an), fát vág (1), tákol (2-en), gyárt (6-an), javít (1), asztalos (1), csinál (1), ügyeskedik (1).

dezsurál – a válaszadók közül 6-an nem tudták megnevezni a tevékenység magyar megfelelőjét. A legtöbben az ügyel (51-en) és örködik (42-en) magyar megnevezéseket használják. A válaszok között azonban előfordultak a szolgálatban van (8-an), naposkodik (6-an), felvigyáz (1), felülvizsgál (1) magyar megnevezések.

Az eredmények alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a Kistérség magyar lakosainak többsége meg tudja nevezni az ukrán/orosz nyelvből átvett kölcsönszavak magyar megfelelőjét. A traktál tevékenységnél figyelhető meg, hogy a Kistérségben nem tudják, vagy nem is használják, illetve nem megfelelő magyar megnevezéseket használnak a tevékenységre. Ennél a tevékenységnél fordul elő a legnagyobb arányban, vagyis a válaszadók 30%-a nem nevezte meg a tevékenység magyar megfelelőjét. A Kistérségen belül Rafajna településén volt megfigyelhető legnagyobb számban, mindössze 15 adatközlőnél, hogy nem használják, vagy nem ismerik a tevékenység magyar megnevezését.

A kérdőív további részében tárgyképeket tettem közé. Az adatközlők feladat az volt, hogy a képen látható használati tárgyakat megnevezzék a kép alatt. A képeken található tárgyak között minél több olyan tárgyat igyekeztem összeválogatni, amelynek a kárpátaljai magyarság körében ismert es általánosan elterjedt a szláv (orosz/ukrán) nyelvi elnevezése is.

 <p>1.</p>	<p>A képen látható utánfutót, 19-en nevezték utánfutónak. A kölcsönzött pricep megnevezést 50 adatközlő használja or. 'npuyen'. További megnevezések: pótkocsi, teherkocsi, plató.</p>
---	--

<p>2.</p> 	<p>A képen látható anyacsavart a válaszadók közül 54-en nevezték a magyar megnevezésén anyacsavarnak, 43-an csavarnak, 12-en hájkának, ami az ukr/or. kölcsönzöt 'гайка'. Valamint még előfordult egy adatközlőtől a sájbí megnevezés.</p>
	<p>A következő képen szereplő gémkapcsot 21 válaszadó nevezte szkrepkinek, ukr. 'скріпка', or. 'скрепка'. Nagyobb számban nevezték gémkapocsnak (65-en). További változatok: bross, kapocs, biztosító, iratkapocs, kapszli, összetűző.</p>
<p>3.</p> 	<p>A válaszadók közül a képen látható locsolócsövet 28-an nevezték slángnak, ukr/or. 'шланг', 34-en slagnak, a magyar megnevezésén mindössze 33-an nevezték. További magyar nyelvi változatok: kötél, öntözőcső, kábel, gumicső, tömlő, hosszabbító, vezeték.</p>
<p>4.</p> 	<p>A képen szereplő benzineskannát 16-an nevezték benzineskannának, ukr/or. 'бензинова банка'. A legtöbben, 70-en kannának nevezték. További megnevezések: benzines kanna, üzemanyag kanna, olajos kanna, femines kanna, tartály.</p>

<p>5.</p> 	<p>A képen szereplő kerti pavilont 48 válaszadó nevezte beszedkának, ukr/or. 'беседка'. Pavilonnak mindössze 16 adatközlő nevezte. Előforduló megnevezések még a következők voltak: kerti étkező, nyárilak, fillagória, pihenőhely, kerti bútor, kisház, faház, kerti kiülő.</p>
<p>6.</p> 	<p>A képen látható teherautót a válaszadók többsége (92-en) nevezte teherautónak, ezen kívül még nevezték zílnek, billenős autónak, szamoszvalnak, leöntős autónak, kamaznak.</p>
<p>7.</p> 	<p>A képen látható éjjeliszekrényt 25 válaszadó nevezte tumbocskának. ukr./or 'тумбочка' 44 válaszadó éjjeliszekrénynek. Gyakori megnevezés volt még a komód (33). További magyar nyelvű változatok: polc, kisszekrény, tévéasztal, kisasztal.</p>
<p>8.</p> 	<p>A képen látható tárgyat 115 adatközlőből 66-an nevezték felninek, alul felninek. További megnevezések a tárgyképre: kerék, diszk, abroncs, disztárcsa, kerék felni, kerék ráma, ráf.</p>

<p>9.</p> 	<p>A képen szereplő teáskannát 115 adatközlőből 62-en nevezték teáskannának, 26-an a kölcsönzött megnevezést írták, ami a csájnyik, az ukr/or. átvett 'чайник'. További megnevezések: teafőző, teakiöntő, teaforráló, kancsó.</p>
<p>10.</p> 	<p>A képen szereplő raklapot 84 válaszadó nevezte a magyar megnevezésén raklapnak. 18 adatközlő nevezte a kölcsönzött változatán poddonnak. ukr. 'ниддон' or. 'ноддон'. Illetve előfordultak még alátét, resotka, állvány megnevezések.</p>
<p>11.</p> 	<p>A képen látható mappát 34 adatközlő nevezte mappának. A kölcsönzött megnevezését, mindössze 28 adatközlő használja, ukr/or. 'nanka'. További magyar nyelvű változatok: laptartó, irattartó, papírbefűző, papírtartó.</p>

A kérdőív következő részében a válaszadóknak körülírások alapján kellett meghatározniuk a leírt foglalkozásokat, tárgyakat, ételt. A feladatban összesen 9 darab körülírás szerepel:

- a közút és a vasút kereszteződési pontja: a válaszadók többsége, 40-en vasúti átjárónak határozta meg, 21 adatközlő sorompónak. További meghatározások a következők voltak: vasúti átkelő, kereszteződés, perejezd, sin.

- a 8-10 fő szállítására szolgáló menetrend szerint közlekedő kisbusz: 50 adatközlő szerint marsutka, 17-en nevezték kisbusznak. Valamint előforduló válaszok voltak a személybusz, iránytaxi, mikrobusz, autóbusz, busz, sprinter, helyközi járat.

- a nagymértékű tárgyak takarására szolgáló ponyvát: a leggyakoribb megnevezés a brezent volt (35-en), illetve a takaró fólia (17-en), 13 adatközlő határozta meg celtnek. További meghatározások: ponyva, sátor, vászon, vászonszövet, lepel.

- a legkisebb gyerekekkel foglalkozó óvodai csoportot: a válaszadók többsége, 85-en bölcsődének határozta meg, 16 adatközlő jászlinak. Előfordultak még a dada, kiscsoport, ovisok megnevezések is.

- a vastag vattával bélelt katonák és munkások által viselt téli kabátot: a válaszadók közül 69-en határozták meg pufálykának. További megnevezések: sinel, vattakabát, suba, guba, zubbony, téli öltözet, buslát.

- a köhögéssel és lázzal járó járványszerű vírusos fertőzést: leggyakoribb meghatározás az influenza volt (62-en), az ukr/or-ból kölcsönzött gripp megnevezést 20 adatközlő használja. A jelenlegi helyzetünkre való tekintettel a válaszadók közül 9-en covid-19-nek határozták meg. Illetve előfordultak olyan megnevezések, mint a megfázás, nátha, tüdőgyulladás.

- a szülés után járó gyermeknevelési szabadságot: 56 adatközlő határozta meg dekretnek, 46-an gyesnek, illetve előfordult olyan meghatározás is, mint a gyed.

- a tömény italok után fogyasztott harapnivalót: a válaszadók közül 69-en zakuszkának határozták meg, 15-en harapnivalónak. További előforduló válaszok: katona, nasi, savanyú uborka, rágcsa, falatka, előétel, szalámi, szárított hal, szalonna, sörsajt.

- a hadkiegészítő parancsnokság által kiküldött katonai behívókat: 68 válaszadó határozta meg az ukr/or-ból kölcsönzött változatát, ami a poveszka. A magyar nyelvi változatát mindössze 27-en határozták meg, ami a behívó. Előfordultak még az értesítő, jelentkező, propuszk megnevezések is.

A kérdőív következő részében 4 olyan szó volt megadva, amelyek a kárpátaljai nyelvjárásban ismert szláv kölcsönzött szavak, mint a zsulik, geroj, bambula, princessza. A válaszadók feladat az volt, hogy a szavak mellé írják, milyen ember az, akire a már említett szavakat mondják.

zsulik – a megnevezések nagyon változatosak voltak, a válaszadók többsége a tolvaj (34-en) magyar nyelvi változatot használja. Előforduló válaszok a következők voltak: hazug, szélhámos, tökéletlen, sunyi, felbujtó, zshivány, lopós, rossz szándékú, gengszter, rosszéletű, ravasz, átverő, rabló, lingár, csaló, bűnöző, semmirekellő, dörzsölt, gazfickó, bandita.

geroj- erre a szláv nyelvből kölcsönzött szóra mindössze 64-en írták azt, hogy hős. A megnevezések itt is változatosak voltak: hősködő, nagyképű, nagyszájú, nagymenő, beképzelt, főnök, bátor, flegma, büszke, menő, felvágós, menősködő, gógós.

bambula- a válaszadók közül a legtöbben a buta megnevezést használták, mindössze 78-an. További előforduló válaszok: álmélkodó, szórakozott, bamba, mamlasz, bóka, figyelmetlen, feledékeny, elmélázó, tompa, lassú, mafla.

princessza- a leggyakoribb válaszok közé a hercegnő tartozott (63-an). További megnevezések: úri, kisasszony, királylány, szépség, kényes, jókinézetű, beképzelt, urizáló, divathölgy, mádám, elkényeztetett, dáma, csini, szép.

A kérdőív következő részében azt vizsgáltam, hogy a településemen mennyien ismerik a következő szavakat/kifejezéseket, amelyek ukrán/ orosz nyelvből vannak kölcsönözve, illetve ha ismerik, akkor meg kellett adniuk a magyar megfelelőit. A szavak a következők voltak:

gruppa – a válaszadók 94%-a ismeri a kölcsönzött szót. 96 adatközlő a csoport magyar megnevezést írta. Előforduló magyar megnevezés még az igazolás, betegségély.

nákáz – az adatközlők 87%-a ismeri a kölcsönzött szót. A leggyakoribb magyar megnevezések a rendelet (28-an) és a parancs (36-an). Továbbá a következő magyar eredetű szavak fordultak még elő: határozat, megtorlás, rendelés, fegyelmez, megbízás, kinevezés, utasítás.

linyeyka – a válaszadók 85%-a jelölte ismertnek a kölcsönzött szót. Legtöbben magyar megnevezéseként a vonalzó (43-an) szót írták, illetve az eligazítás (23-an). További magyar nyelvi megfelelőiként a következőket írták: megjelenés, reggeli megbeszélés, gyűlés, sorakozó, iskolai tevékenység, csoportos megbeszélés, torna, szemle, gyakorlat.

aptecska – az adatközlők 94%-a ismeri a kölcsönzött szót. Az adatközlők közül 94-en írták a magyar elsősegély doboz megnevezést. 14 adatközlő a következő magyar nyelvi megnevezéseket írta: egészségügyi felszerelés, gyógyszeres doboz, orvosi felszerelés, segély, orvosi táská, segélynyújtó táská.

brakk – a válaszadók 95%-a ismertnek jelölte a kölcsönzött szót. A leggyakoribb magyar nyelvi megnevezések közé a hibás (58-an) és a selejt (35-en) szavak tartoztak. További magyar nyelvi változatok a következők voltak: minőségen aluli, rossz, sérült.

ocsered – az adatközlők 86%-a ismeri a kölcsönzött szót. 95 adatközlő nevezte meg a magyar nyelvi sor megnevezését. További 4 adatközlő a sorbaállítás megnevezést írta.

perevál – a válaszadók 70%-a ismeri a magyar nyelvi megnevezését a kölcsönzött szónak. 44 adatközlő a hágó magyar nyelvi megnevezést írta. További 36 adatközlő a következő megnevezéseket írta: pihenő, átjáró, ellenőrzőpont, hegyszoros, hegyek, felvonó, állomás, emelkedő, vasút, váltó, szerpentin.

csájna – a válaszadók 97%-a ismeri a szót. 78 adatközlő a kocsma megnevezést írta. További magyar nyelvi változatok, amelyek előfordultak a mulatóhely, teázó, kávézó, resti, ivó, étterem, italozó, söröző, italbolt, teáskanna, bár.

kalosnyi – az adatközlők 80%-a jelölte, hogy ismeri a kölcsönzött szót. 34 adatközlő írta a gumicipő magyar nyelvi változatot. További előforduló válaszok: bocskor, cipő, gumicsizma, lábbeli, sárcipő, klumpa, bakancs.

A kérdőív utolsó 3 kérdésében intézmények, dokumentumok, foglalkozások szláv nyelvi eredetű változata volt megadva. A válaszadók feladat volt, hogy megnevezzék a megadott szavak magyar nyelvi változatát.

Az első kérdésben a következő intézmények szerepeltek:

ambulatorium – 115 adatközlőből 89 nevezte a rendelő magyar nyelvi változatot. Előfordultak még olyan válaszok, mint elsősegélyt nyújtó hely, beteggondozó, felcserközpont, ambulencia, kórházi hely, laboratórium, egészségügyi központ, egészségügyi fogadó, sürgősségi, klinika.

birzsa – a válaszadók közül 35-en munkanélküli hivatalnak, 33-an munkanélküli segélynek nevezték a kölcsönzött szót. További megnevezések: munkaerő piac, munkaközvetítő, munkaügyi hivatal, börze, tőzsde, büntetés, szociális osztály, pénzügy, bíróság.

buháltéria – 115 adatközlőből 94-en nevezték könyvelőségnek, 9 adatközlő könyvelőnek.

csurma – a válaszadók többsége, mindössze 109 adatközlő írta a börtön magyar nyelvi változatot. 3 adatközlő a fogház, illetve fogda változatot írta.

piscse – 38 adatközlő írta a konzervgyár magyar nyelvi változatot. További 38 adatközlő a következő valamilyen magyar nyelvi változatot írta: gyümölcsfeldolgozó, élelmiszergyár, befőtt gyár, zöldségfeldolgozó, közétkeztetés, étkező, menza, sütöde, élelmiszer, élelmiszer lerakodó, gyár, élelmiszer bolt, tanmese, pékség.

szilszövet – 115 adatközlőből 92-en írták a községháza magyar nyelvi változatot. Előforduló válaszok közé tartoztak, pl.: tanácsháza, irodaház, falusi tanács, polgármesteri hivatal, társadalom szövetkezet.

szofhoz – a válaszadók közül 25-en nevezték termelői szövetkezetnek, további 22 adatközlő TSZ - mezőgazdasági létesítménynek, 17-en mezőgazdasági KFT-nek. További megnevezések: szőlészet, gyümölcsstermelő, állami gazdaság, szovjet gazdaság, kolhoz, üzem, közösségi termelés.

sztolova – 115 adatközlőből 73 nevezte az étkezde magyar nyelvi változatot. További 37 adatközlő valamilyen magyar nyelvi változatot írt, pl.: ebédlő, étterem, vendéglő, menza.

vojenkomát – a válaszadók közül 43-an nevezték hadkiegészítő parancsnokságnak. 17 adatközlő katonai nyilvántartónak. További 49-en valamilyen magyar nyelvi változatát írták, pl.: katonai alkalmasságot tesztelő hely, katonai osztály, katonaság, katonai igazgatóság, katonai kirendeltség, katonai intézmény, katonai besorolási hivatal, katonai behívó, katonai előkészítő, katonai gyűjtő, bázis, sorozóhivatal.

zberkassza – 115 adatközlőből 35-en nevezték takarékpénztárnak, 68 adatközlő a következő változatok írta: bank, takarékbank, pénztár, takarékszövetség, betétbank, jegyeladó hely, állami pénztár, állami kincstár, befizetőhely, kassza, kezelési bank.

A második kérdésben dokumentumok magyar megnevezését kellett az adatközlőknek megadniuk.

szertifikát – 115 adatközlőből 37-en nevezték tanúsítványnak, 27-en bizonyítványnak. További 44 adatközlő valamilyen magyar nyelvi változatát írta, amelyek a következők voltak: igazolás, tulajdonlap, oklevél, hitelesítő, igazoló okirat, igazolvány, bizonylat, eredetiségi nyilatkozat, elismervény, engedélyezés, minőségi irat, kimutatás.

dohovor – a válaszadók közül 89-en a szerződés magyar nyelvi változatot írták. 22 adatközlő válaszaik között előfordult a meghatalmazás, megegyezés, egyezmény magyar nyelvi változatok.

kartocska – 62 adatközlő nevezte fejlapnak, további 48 adatközlő a következő válaszokat írta: úrlap, adatlap, nyilvántartási lap, kiskönyv, személyi lap, kártya, beteglap, egészségügyi papír, egészségügyi kiskönyv, karton, irat, igazolás.

kvitancia – 115 adatközlőből 48-an nevezték csekknek, további 30-an számlának. Előforduló válaszok: elismervény, nyugta, befizetési blokk, papír, szelvény, cédula, számlaigazolás.

plán – a válaszadók többsége, 98-an a terv magyar nyelvi változatot írták. További magyar nyelvi változatok a következők voltak: tervezet, vázlattevé, rendezés, teljesítmény

propuszk – 115 adatközlőből 47-en engedélynek nevezték, 35-en belépőnek. További 25 adatközlő a következő magyar nyelvi változatokat adták meg: átlépő, igazolvány, összefoglaló, útlevel, hiányzás, kishatárt átlépő kártya.

szprávká – a válaszadók közül 96-an nevezték igazolásnak. 15 válaszadó a következőket írta: betegigazolás, elismerés, beteglap, felmentés.

zájáva – 115 adatközlőből 96-an nevezték kérvénynek. További 10 pedig valamilyen magyar nyelvi megfelelőt írt, pl.: kérelem, megrendelés, ajánlólevél, ajánlás, parancs, nyilatkozat.

Az utolsó kérdésben a válaszadóknak foglalkozások magyar megnevezéseit kellett megadniuk.

agronóm – 115 adatközlőből 54-en nevezték mezőgazdásznak. További 47 adatközlő valamilyen magyar nyelvi megfelelőt írt, pl.: földművelő, növénytermesztő, mezőgazdasági mérnök, agrármérnök, földmérnök, kertészmérnök, gazda, kertész.

buhálter – 115 adatközlőből 108-an a könyvelő magyar nyelvi változatot.

szekretár – 83 válaszadó nevezte titkárnak, további 19 jegyzőnek, illetve előforduló válaszok voltak a pénztáros, iktató.

furaszér – 115 válaszadóból 46-an nevezték takarmányfelelősnek. 20-an raktárosnak, illetve további megnevezések voltak: mázsáló, terménykezelő, hídmázsa kezelő, szállító, fuvaros, felügyelő, építő, földmérő, szénraktáros, bekészletező.

kasszír – a válaszadók többsége, 101-en a pénztáros magyar nyelvi változatot használja. További 5 adatközlő valamilyen magyar nyelvű megfelelőjét, pl.: pénzfelelős, jegyadó.

kocsegár – 115 adatközlőből 109-en nevezték fűtőnek, 2 adatközlő vezetőnek, illetve házmesternek.

perevodcsik – a válaszadók közül 57-en nevezték meg a fordító magyar nyelvi változatot, illetve további 45 adatközlő a tolmács megnevezést írta.

provodnyik – 115 válaszadóból 43-an kalauznak, 42-en jegyellenőrnek nevezték. További 19 adatközlő nevezte: utaskísérőnek, vagonkísérőnek, karmesternek, masinisztának, kocsi kísérőnek.

szanitárka – a válaszadók közül 46-an nevezték ápolónőnek, 40-en takarítónak. További 19 adatközlő a következő magyar nyelvű változatokat írta: nővér, betegellátó, gondozó, egészségügyi kisegítő.

sztorozs – 115 adatközlőből 92-en az őr magyar nyelvű megfelelőt írták, további 7 adatközlő az őrség változatot.

ÖSSZEGZÉS

Szakedolgozatomban az államnyelvi hatást vizsgáltam a Mezőkaszonyi Kistérség településein élő magyar lakosság nyelvében. Már munkámban is említésre került, hogy az államnyelvek alakulása nagy hatással van a magyar lakosság nyelvi helyzetére. A generációk közötti nyelvhasználati különbség nagyon szembetűnő volt. A kutatás során megfigyelhető, hogy az a korcsoport, akik a Szovjetunió során jártak iskolába elsajátították az akkori orosz államnyelvet. Ukrajna függetlensége utáni ukránosítási korszakban tanultaknál viszont épp az ellenkező eredmények figyelhetők meg, a diákok nem tudták elsajátítani a jelenlegi államnyelvet, ami az ukrán. Ennek legfőbb oka, hogy nincsenek megteremtve a megfelelő feltételek az államnyelv elsajátításához.

A kutatásomat a szakirodalom feldolgozás után kérdőívvezéssel folytattam. A kérdőív a nyelvjárási kérdések mellett szociolingvisztikai kérdéseket is tartalmazott. Legfőképpen a szókölcsonzés ismeretével és használatával kapcsolatos kérdések szerepeltek benne.

A kutatásom során arra a következtetésre jutottam, hogy a Kistérség településein élő magyar lakosság nyelvhasználatában jól megmutatkozik a másodnyelvi hatás, aminek nyomán az itt élők nagy számban használnak a szláv nyelvből átvett kölcsönszavakat. Ez még azoknak a fiataloknak a körében is megfigyelhető volt, akik egyáltalán nem beszélik az ukrán, illetve orosz nyelvet, de mégis ismerik és használnak az ezekből átvett kölcsönszavakat. Illetve jellemző volt az is, hogy használnak kölcsönszavakat, de magyar megnevezését nem tudták megjelölni.

A másodnyelvi hatások és kölcsönszavak használatáról a Kistérség településein élő magyarok véleménye megosztott. A válaszadók többsége 73%-a ezeket a jelenségeket természetesnek gondolja ezt itt Kárpátalján, 17%-a nem szépnek, illetve helytelenül vélekedett erről, 10%-a viszont próbál odafigyelni arra ne használjon magyar beszédében ukrán/orosz szavakat. A kölcsönzés leggyakoribb okaként a megszokást és a kétnyelvű környezet hatását említették.

FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

- Bartha Csilla 1993: *Egy amerikai magyar közösség nyelvhasználatának szociolingvisztikai megközelítései*. Kandidátusi értekezés. Kézirat. Budapest.
- Bartha Csilla 1999. *A kétnyelvűség alapkérdései*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Benő Attila 2008: *Kontaktológia. A nyelvi kapcsolatok alapfogalmai*. Egyetemi Műhely Kiadó Bolyai Társaság – Kolozsvár
- Beregszászi Anikó–Csernicskó István 2003B: A kétnyelvűség (bilingvizmus) fogalma. –In. Csernicskó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola
- Beregszászi Anikó–Csernicskó István–Orosz Ildikó 2001. *Nyelv, oktatás, politika*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola.
- Crystal David 2003 (1998) *A nyelv enciklopédiája*. Budapest: Osiris
- Csatáry György 2013 *Zápszonyi krónika* Kárpátaljai Magyarok Protestáns Tudományos Egyesülete
- Csernicskó István 1995: A kárpátaljai magyarság és kétnyelvűség (1945-1993) . – In. Kassai Iona szerk., *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*, MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest.
- Csernicskó István 2012: *Megtanulunk-e ukránul? A kárpátaljai magyarok és az ukrán nyelv*. PoliPrint Kiadó, Ungvár.
- Csernicskó István 2013: *Államok, nyelvek, államnyelvek. Nyelvpolitika a mai Kárpátalja területén (1867-2010)*, Gondolat kiadó, Budapest.
- Csernicskó István szerk. 2010a. *Megtart a szó. Hasznosítható ismeretek a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról*. Budapest-Beregszász: MTA Magyar Tudományosságért Külföldön Elnöki Bizottsága – Hodinka Antal Intézet 2010. (Társszerző: Beregszászi Anikó, Csernicskó István, Hires–László Kornélia, Karmacsi Zoltán, Márku Anita, Molnár D. István, Molnár József)
- Fedinec Csilla 2002. *A kárpátaljai magyarság történeti kronológiája 1918–1944*. Galánta–Dunaszerdahely: Fórum Intézet – Lilium Aurum Könyvkiadó.
- Gáldi László 1978: *Orosz–magyar szótár*. Harmadik kiadás, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Gazdag Vilmos 2014. *Orosz/ukrán nyelvi hatás a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban*. Jegyzet. Beregszász.
- Gazdag Vilmos 2018: *Segédkönyv a szláv-magyar nyelvi kapcsolatok tanulmányozásához*. Beregszász: Ungvár: RIK-U

- Göncz Lajos 1985. A kétnyelvűség pszichológiája. Forum Könyvkiadó: Újvidék.
- Grosjean Francois 1982. *Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism*. Cambridge: Harvard University Press
- Haugen Einar 1950 The analysis of linguistic borrowing. *Language* 26: 210-231
- Janmaat, Jan Germen 2000. *Nation-Building in Post-Soviet Ukraine: Educational Policy and the Response of the Russian-Speaking Population*. Amsterdam: Netherlands Geographical Studies.
- Kiss Jenő (1995): Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Kiss Jenő 2002: *Társadalom és nyelvhasználat* Szociolingvisztikai alapfogalmak Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kontra Miklós 1981: *A nyelvek közötti érintkezés néhány kérdéséről, különös tekintettel „elangolosodó” orvosi nyelvünkre*. Nyelvtudományi Értekezések. 109. sz. Budapest Akadémiai kiadó
- Kótyuk István 1995. *Anyanyelvünk peremén*. Kárpátaljai Magyar Könyvek 58. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó
- Lanstyák István 1998. *A magyar nyelv szlovákiai változatainak sajátosságai*. Dunaszerdahely: Lilium Aurum
- Lanstyák István 2006. *Nyelvből nyelvbe*. Tanulmányok a szókölcsonzésről, kódváltásról és fordításról. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.
- Molnár József- Molnár D. István 2005. *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*. KMPSZ - II.RFKMF, PoliPrint Beregszász-Ungvár.
- Rot Sándor 1967: = Rot, A. Magyar-ukrán és ukrán-magyar kétnyelvűség Kárpát-Ukrajnában – In. Magyar Nyelvőr 91. évf. 2. sz. / 1967, 185-191
- Rot Sándor 1968: = Rot Alexander. A magyar nyelv fejlődése. A magyar keleti szláv nyelvi kapcsolatok. Kijev- Uzsgorod: Ragyanszka Skola.
- Sulán Béla 1963: A kétnyelvűség néhány kérdéséről Magyar nyelv
- Trudgill Peter 1997. *Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába*. Szeged: JGYTF Kiadó.
- Weinreich Uriel 1953. *Languages in Contact. Findings and Problems*. New York: Publications of Linguistic Circle of New York – Number 1
- Гульпа Людміла 2000. *Особливості розвитку шкільництва національних меншин у Закарпатській області*. In: Horváth Katalin – Fábrián Mirosláva szerk.

Ювілейний збірник на честь 70-річчя від дня народження професора Петра Лизанця, 186–192. Ужгород: Ужгородський державний університет

Кормочі Золтан 2003. *Стан викладання української мови з угорською мовою навчання в Закарпатській області. In: Молодь, освіта і культурна самосвідомість, 178–180. Київ: Видавництво Європейського університету.*

Мотильчак Михайло 2009. Шляхи поліпшення вивчення української мови як державної у загальноосвітніх навчальних закладах області з навчанням мовами національних меншин. In: Герцог Юрій szerk. *Державотворча й об'єднувальна функції української мови: реалії, здобутки, перспективи, 36–44. Ужгород, Поліграфцентр Ліра*

Повхан Катерина 1999. Державна мова в школах національних меншин. *Українська мова і література в школі 1999/4: 55–57.*

Райплик-Горват Жужанна 2002. Особливості вивчення державної мови у школах з угорською мовою навчання на Закарпатті. In: *Молодь, освіта і культурна самосвідомість, 177–179. Київ: Видавництво Європейського університету*

РЕЗЮМЕ

У моїй кваліфікаційній роботі я вивчала наслідки впливу державної мови на мовлення угорського населення Косоньської сільської об'єднаної територіальної громади. Вже в моїй роботі згадувалося, що розвиток державних мов значно вплинуло на мовне становище угорського населення. Різниця користувачів мови між поколінням була дуже помітною. Під час дослідження можна побачити, що вікова група, яка навчалася в школі під час Радянського Союзу освоїла російську державну мову.

Після незалежності України можна спостерігати протилежні результати, і студенти не освоїли поточну державну мову, яка є українською основною причиною цього є те, що немає належних умов для вивчення державної мови.

Після дослідження обробки літератури я проводила із заповненням анкет. Анкети біля діалектних питань також включала соціолінгвістичні питання. Перш за все, були питання про знання та використання запозичених слів.

Під час мого дослідження я дійшла до висновку, що угорське населення яке живе в об'єднаній територіальній громаді використовують запозичені слова від слов'янської мови. Це також спостерігалось у крузі молодих людей, які взагалі не говорять українську та російську мову але використовують запозичені слова але назви угорських слів не можуть назвати. Найпоширеніші причини запозичених слів це наслідки звичаїв та двомовного середовища.

MELLÉKLETEK

1. melléklet: A kutatás során használt kérdőív egy kitöltött példánya

KÉRDŐÍV

Az itt következő adatokra a Mezőkaszonyi Kistérség településein élő magyar lakosság nyelvében lévő államnyelvi hatás vizsgálata céljából van szükségünk. Öszinte válaszaival nagy segítségünkre lehet. Ha valamelyik kérdésre nem szeretne válaszolni, ne válaszoljon, a kérdőív kitöltése önkéntes alapon történik és az egész anonim!

1. Neme:

- a) férfi b) nő

2. Születési éve: 1966

3. Nemzetisége:

- a) magyar b) ukrán c) orosz d) egyéb _____

4. Anyanyelve:

- a) magyar b) ukrán c) orosz d) egyéb _____

5. Legmagasabb iskolai végzettsége:

- a) elemi iskola (1–4 osztály) c) középiskola (10–11 osztály)
 b) általános iskola (5–8 vagy 5–9 osztály) d) szakiskola/technikum
 e) főiskola/egyetem

6. Milyen nyelven végezte az egyes iskoláit? A megfelelő helyre tegyen X-et!

	Magyar	Ukrán	Orosz	Egyéb
Elemi iskola	☒			
Általános iskola	☒			
Középiskola	☒			
Szakiskola				
Főiskola/egyetem				

7. Milyen szinten beszéli Ön a következő nyelveket?

	Magyar	Ukrán	Orosz	Angol	Német	Egyéb
Anyanyelvi szinten	☒					
Nagyon jól						
Jól			☒			
Nem nagyon jól		☒				
Alig néhány szót					☒	
Nem beszélek, csak értek						
Sehogyan				☒		☒

8. Tud-e írni, olvasni az alábbi nyelveken? A megfelelő helyre tegyen X-et!

	Magyar	Ukrán	Orosz	Angol	Német	Egyéb
Írok és olvasok	☒		☒			
Csak olvasok		☒				

Nem írok, nem olvasok

X

X

X

9. Milyen nyelven folytatna társalgást barátaival/ismerőseivel, ha a társaságban más nemzetiségű személy is van, és ő nem tud magyarul? Miért?

Oroszul. Mert a mi keresztajunk, csak anyanyelvén tehát magyarul és oroszul beszél.

10. Volt-e már olyan helyzet, hogy egy beszélgetés során több nyelvet is használt, vagy esetleg nyelvet váltott? Milyen esetben, miért?

Hat igen. Ha egy társaságban valaki nem beszélte a magyar nyelvet, kellett oroszul is beszélni, hogy mindenkinek értsen.

11. Ön szerint használunk-e a magyar beszédünkben olyan szavakat Kárpátalján, amit Magyarországon nem értenek meg?

Igen Nem

12. Mi a véleménye arról, ha valaki ukrán/orosz szavakat is használ magyar beszédében?

Megértsem. Mert Kárpátalján nem ukránul vagy oroszul beszélnek, hanem magyarul, hanem beszélik a nyelvét. Abban a helyzetben akár egy orosz vagy ukrán szó is.

13. Ön szokott-e a magyar beszédében ukrán vagy orosz szavakat használni? Milyeneket? Nevezzen meg párat és adja meg a magyar jelentésüket is.

Nem jellegzetes. De hallottam egy mondatot a kerekpárról. Dva gurgulja, gurguljata, illetve drütü, a benzina kicsi névűre fungulujé jak fraiz.

14. Ön szerint megfelelően hangzanak-e az alábbi mondatok? Ha-nem, akkor javítsa őket!

Elszakadt a kroszovkim, kénytelen vagyok újat venni.

Elszakadt a sportcipőm, kénytelen vagyok újat venni.

Megint feljebb ment a grecska és rizs ára.

Megint feljebb ment a hajdina és a rizs ára

A szalámit akartam venni, de csak riszlit kaptam a boltban.

Szalámit akartam venni, de csak riszlit kaptam a boltban.

Az idén nagyon sokba került a remont.

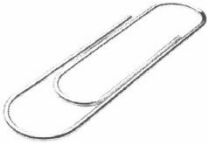

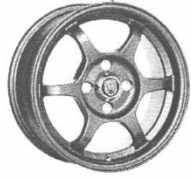

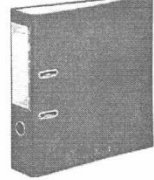
Az idén nagyon sokba került a felújítás.

15. Milyen tevékenységet végez az, aki....?

1.	remontol	szere
2.	szoljarkázik	gázolajkázik
3.	stukaturoz	fatagó
4.	zákázál	rendel

5.	traktál	maggaráz
6.	provirál	ellenőriz
7.	fabrikál	épít, gyarat
8.	dezsural	öriz

16. Írja le, mit lát a képen.

			
1. Pótkocs	2. Csavaranya	3. Gémkapocs	4. Slagg
			
5. Üzemanyagkanna	6. Nyári lak	7. Teherautó	8. Éjjeli szekrény
			
9. Kerekesbűni	10. Teáskanna	11. Raklap	12. Mappa

17. Határozza meg, mit jelentenek az alábbi meghatározások!

a közút és a vasút kereszteződési pontját Vasúti átjáró
a 8-10 fő szállítására szolgáló menetrend szerint közlekedő kisbuszt Helyközi járat.
a nagyméretű tárgyak takarására szolgáló ponyvát Takaró fólia
a legkisebb gyerekekkel foglalkozó óvodai csoportot Bölcsőke
a vastag vattával bélelt katonák és munkások által viselt téli kabátot Buskot vagy Pufajka
a köhögéssel és lázzal járó járványszerű vírusos fertőzést Infulenza vagy Grippe
a szülés után járó gyermekevelési szabadságot Dekrét, gyeb.
a tömény italok után fogyasztott harapnivalót Zabarába, Harapnivaló.
a hadkiegészítő parancsnokság által kiküldött katonai behívókat Parabizka, Behívó

18. Milyen ember az, akire a következőket mondják?

zsulik Pólyogj.
 geroj Hős
 bambula Mallo, figyelmetlen,
 princessza Bohémet

19. Ismeri-e Ön az alábbi szavakat/kifejezéseket? Ha igen, adja meg a magyar megfelelőit!

	Ismerem	Magyar megfelelő	Nem ismerem
gruppa	X	Csoport	
nákáz	X	Fegyelmi	
línyejka	X	Előszó	
aptecska	X	Égészítési doboz	
brakk	X	Selíd	
ocsered	X	Say	
perevál	X	Magó	
csájna	X	Kocsmá	
kalosnyi	X	Gumi papacs	

20. Hogyan nevezik még az alább felsorolt intézményeket?

1. ambulatórium	orvosi rendelő	6. sziliszövet	Községház
2. birzsa	Munkaerőpiaci	7. szofhoz	Központi igazgató
3. buháltéria	Könyvtár	8. sztolova	Értékesítő
4. csurma	Fegyver	9. vojenkomát	Katonai nyilvántartó
5. piscese	Könyvengedély	10. zberkassza	Kézeltési bank

21. Mi a magyar megnevezése a következő dokumentumoknak?

1. szertifikát	Engedély	5. plán	Terv
2. dohovor	Üzleti szerződés	6. propuszk	Engedély
3. kartocska	Adatlap	7. szprávka	Igazolás
4. kvitancia	Számla	8. zájáva	Kérelm

22. Hogy hívják másképp a következő foglalkozású embereket?

1. agronóm	Mezőgazdász	6. kocsegár	Autó
2. buhálter	Könyvtáros	7. perevodcsik	Fordító
3. szekretár	Író	8. provodnyik	Utazási irod
4. furaszér	Műszaki	9. szanitärka	Takarítóné
5. kasszír	Pénzfelelős	10. sztorozs	Ór

Köszönjük, hogy segítségével hozzájárult munkánk sikeréhez!

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

Дата перевірки:
18.05.2021 15:10:48 EEST

Дата звіту:
18.05.2021 22:07:51 EEST

ID перевірки:
1007910681

Тип перевірки:
Doc vs Internet

ID користувача:
100006701

Назва документа: Szatmári Evelin_Magyar szak_Szakdolgozat_2021

Кількість сторінок: 60 Кількість слів: 13551

Кількість символів: 106905 Розмір файлу: 2.42 MB ID файлу: 1008002894

15.2%

Схожість

Найбільша схожість: 6.27% з Інтернет-джерелом
(http://real.mtak.hu/79423/1/Gazdag_Vilmos_Segedkonyv_2018_final_20...)

15.2% Джерела з Інтернету

32

Сторінка 62

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

4.64% Цитат

Цитати

2

Сторінка 63

Не знайдено жодних посилань

0%

Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0% Вилучення з Інтернету

1

Сторінка 64

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

2